

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA

EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ

Problematika sociálního pojištění v České republice a ve Slovenské republice

Problem of Social Insurance in the Czech Republic and the Slovak Republic

Student: Jana Rýparová

Vedoucí bakalářské práce: prof. Ing. Jan Široký, CSc.

Ostrava 2015

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra účetnictví

Zadání bakalářské práce

Student: **Jana Rýparová**
Studijní program: B6208 Ekonomika a management
Studijní obor: 6202R049 Účetnictví a daně
Téma: **Problematika sociálního pojištění v České republice a ve Slovenské republice**
Problem of Social Insurance in the Czech Republic and the Slovak Republic

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Teorie sociálního pojištění
 3. Charakteristika sociálního pojištění v ČR
 4. Charakteristika sociálního pojištění v SR
 5. Komparace a zhodnocení sociálního pojištění v ČR a v SR
 6. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

- VANČUROVÁ, Alena a Lenka LÁCHOVÁ. *Daňový systém ČR 2014*. 12. vyd. Praha: 1. VOX, 2014. 392 s. ISBN 978-80-87480-23-6.
- VANČUROVÁ, Alena a Stanislav KLAZAR. *Sociální a zdravotní pojištění – úvod do problematiky*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2008. 121 s. ISBN 978-80-7357-381-2.
- ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ a dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady k 1. 1. 2014*. Olomouc: ANAG, 2014. 160 s. ISBN 978-80-7263-861-1.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **prof. Ing. Jan Široký, CSc.**

Datum zadání: 21.11.2014

Datum odevzdání: 07.05.2015

Ing. Jana Hakalová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlašuji, že jsem celou práci vypracovala samostatně. Příloha č. 1 a 2 jsou převzaty.

V Ostravě dne 7. 5. 2015

Jana Rýparová

Obsah

1	Úvod	6
2	Teorie sociálního pojištění	8
2.1	Vznik sociálního pojištění	8
2.1.1	Dávky sociálního zabezpečení	11
2.2	Orgány sociálního zabezpečení	12
2.3	Poplatníci	13
2.3.1	Zaměstnanci	13
2.3.2	Zaměstnavatelé	13
2.3.3	Osoby samostatně výdělečně činné	14
2.3.4	Osoby dobrovolně důchodově pojištěné	15
2.4	Vyměřovací základ	15
2.5	Pojistné období	15
2.6	Sazby pojistného	15
2.7	Odvod pojistného a způsob platby	15
2.8	Dílčí shrnutí	16
3	Charakteristika sociálního pojištění v ČR	17
3.1	Subsystemy sociálního pojištění	17
3.1.1	Veřejné zdravotní pojištění	17
3.1.2	Nemocenské pojištění	18
3.1.3	Důchodové pojištění	19
3.1.4	Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	20
3.2	Sociální pojištění zaměstnanců	21
3.3	Sociální pojištění zaměstnavatele	23
3.4	Sociální pojištění OSVČ	23

3.5	Osoby dobrovolně důchodově pojištěné.....	25
3.6	Přeplatek	26
3.7	Penále	26
3.7.1	Promíjení penále.....	26
3.8	Přirážka k pojistnému na sociální zabezpečení	27
3.9	Pokuty	27
3.10	Dílčí shrnutí	28
4	Charakteristika sociálního pojištění v SR	29
4.1	Systém sociálního zabezpečení	29
4.1.1	Zdravotní pojištění	31
4.1.2	Nemocenské pojištění.....	32
4.1.3	Důchodové pojištění	33
4.1.4	Úrazové pojištění	34
4.1.5	Garanční pojištění.....	35
4.1.6	Pojištění v nezaměstnanosti	35
4.1.7	Pojištění do rezervního fondu solidarity	35
4.2	Sociální pojištění zaměstnanců	36
4.3	Sociální pojištění zaměstnavatele	36
4.4	Sociální pojištění samostatně výdělečně činné osoby.....	37
4.5	Osoby dobrovolně účastné sociálního pojištění	38
4.6	Splatnost a platba sociálního pojištění	39
4.7	Pokuta a penále	39
4.8	Přirážka a sleva k sociálnímu pojištění.....	40
4.9	Dílčí shrnutí	41
5	Komparace a zhodnocení sociálního pojištění v ČR a SR	42
5.1	Zdravotní pojištění	42

5.2	Sociální pojištění	42
5.2.1	Nemocenské pojištění.....	44
5.2.2	Důchodové pojištění	45
5.2.3	Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	45
5.3	Srovnání sociálního pojištění u zaměstnanců	46
5.4	Srovnání sociálního pojištění u zaměstnavatele.....	48
5.5	Srovnání sociálního pojištění u OSVČ.....	48
5.6	Srovnání osob dobrovolně pojištěných.....	50
5.7	Srovnání OSVČ a zaměstnance v ČR a SR.....	50
5.8	Srovnání příjmů v ČR a SR sociálního pojištění	52
5.9	Srovnání splatnosti, pokut, penále a přirážky	53
5.9.1	Splatnost.....	54
5.9.2	Pokuta.....	54
5.9.3	Penále.....	54
5.9.4	Přirážka k sociálnímu pojištění.....	54
5.10	Zhodnocení	55
5.11	Dílčí shrnutí	55
6	Závěr	56
	Seznam použité literatury	58
	Seznam zkratk.....	61
	Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	
	Seznam příloh	
	Přílohy	

1 ÚVOD

Tématem bakalářské práce je srovnání sociálního pojištění v České republice a Slovenské republice. Toto téma bylo vybráno z nabízených témat, protože problematika sociálního pojištění je důležitým a velmi diskutovaným tématem a je součástí života každého člena společnosti. Česká republika je zvolena z důvodu hlubšího poznání systému sociálního pojištění. Důvodem, proč byla vybrána Slovenská republika je, že Slovenská republika je sousedním státem České republiky a jsou zde rozdíly v oblasti sociálního pojištění.

Cílem práce je popsání systémů sociálního pojištění ve vybraných zemích a vzájemné srovnání systému v České republice se systémem sociálního pojištění ve Slovenské republice pro rok 2014.

Bakalářská práce bude rozdělena do pěti kapitol a začíná kapitolou 2. Tato kapitola bude věnována popisu sociálního zabezpečení a jeho historii, orgánům zabývajících se správou a prováděním sociálního pojištění, vzniku sociálního pojištění a vysvětlení základních pojmů sociálního pojištění, kterými jsou poplatníci, vyměřovací základ, pojistné období, sazby pojistného, odvod a způsob platby.

V třetí kapitole bude popsán systém sociálního pojištění v České republice, jeho rozdělení na jednotlivé subsystémy, kterými jsou nemocenské pojištění, důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. V souvislosti s jednotlivými subsystémy budou zde uvedeny jednotlivé dávky poskytující se ze sociálního pojištění. Dále zde budou charakterizováni jednotliví poplatníci z pohledu sociálního pojištění a pojmy společné pro jednotlivé subsystémy.

Čtvrtá kapitola se bude zabývat popisem sociálního zabezpečení ve Slovenské republice a jeho subsystémy jako je nemocenské pojištění, důchodové pojištění, úrazové pojištění, garanční pojištění, pojištění v nezaměstnanosti a pojištění do rezervního fondu solidarity. Poté bude v kapitole rozebráno sociální pojištění jednotlivých poplatníků ve Slovenské republice a obdobně jako v České republice pojmy, které jsou společné pro jednotlivé subsystémy.

Závěrečná pátá kapitola bude věnována vzájemnému srovnání sociálního pojištění obou zemí. Nejprve zde budou porovnány jednotlivé subsystémy sociálního pojištění a dále bude sociální pojištění srovnáno u jednotlivých poplatníků. Pro srovnání budou použity výpočty v české měně, tedy všechny částky uvedené ve

měně Slovenské republiky budou přepočítány příslušným kurzem České národní banky. U zaměstnanců bude použita pro srovnání průměrná mzda českého zaměstnance. U osob samostatně výdělečně činných bude pro výpočty použit maximální vyměřovací základ České republiky. V závěru této kapitoly bude srovnání zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných v obou zemích.

Informace potřebné k vypracování bakalářské práce budou použity především z platné legislativy, odborných knih zaměřených na oblast sociálního pojištění, internetových zdrojů jako jsou oficiální stránky příslušných orgánů a institucí sociálního pojištění, a pro srovnání jednotlivých dávek sociálního pojištění budou použity internetové zdroje Českého statistického úřadu. Tyto zdroje budou uvedeny v seznamu použité literatury.

Za metodologii při zpracování práce bude použita metoda analýzy a syntézy. Pro srovnání sociálního pojištění v obou zemích bude použita metoda komparace.

Bakalářská práce vychází z legislativy účinné k 31.12.2014 a byla dána k vazbě dne 7. 5. 2015.

2 TEORIE SOCIÁLNÍHO POJIŠTĚNÍ

Tato kapitola je věnována vzniku sociálního pojištění, jeho průběhu až do současnosti, jeho začlenění do sociálního zabezpečení, vysvětlení základních pojmů souvisejících se sociálním pojištěním.

2.1 Vznik sociálního pojištění

Sociální pojištění představuje nejvýznamnější příjmy a výdaje veřejných rozpočtů. Jejichž prostřednictvím stát vykonává svoji politiku v oblasti zdravotnictví a zabezpečení občanů ve stáří a nemoci¹.

Termín pojištění vznikl v první polovině 18. století. Předtím se namísto pojištění říkalo „assekurace“, což v překladu ze staroitalštiny znamená jistota, zabezpečení nebo bezpečnost.

Pojištění se vyvinulo ze dvou typů předchůdců:

- vzájemnostní pojištění je vzájemné přebírání rizika v rámci korporací nebo dočasných společenství,
- komerční pojištění je smluvní přebírání rizika na komerčních principech.

Vzájemnostní pojištění představovalo pojištění v obchodních a řemeslných organizacích, kde předmětem pojistné ochrany byly např. dopravní prostředky, majetky ale i životy. Pojistné požívali pouze členové, kteří splňovali podmínky určené stanovami nebo obyčeji a na základě pevných příspěvků. Toto pojištění převažovalo. Druhým typem je komerční pojištění, které představovalo tzv. námořní půjčku. Šlo o kombinaci úvěru s pojištěním. Námořní půjčka je vysvětlena v knize Sociální a soukromé pojištění jako situace, kdy „obchodník zakoupil zboží s určením pro jinou zemi a vzal si (námořní) půjčku ve výši ceny zboží. Doplnila-li loď s nákladem zboží šťastně k cíli své cesty, pak obchodník vrátil vypůjčený obnos s vysokými úroky. V opačném případě – při ztrátě nebo zničení nákladu – obchodník nic nevracel“².

První široký systém sociálního pojištění vznikl v Německu v 19. století a postupně se sociální pojištění rozšířilo do téměř všech zemí světa a stalo se základem pro většinu systémů sociálního zabezpečení. Systémy sociálního pojištění

¹ VANČUROVÁ, KLAZAR (2008).

² VOSTATEK (2000), s. 13.

se v různých zemích liší v organizačních podobách. Od komerčního pojištění, které bylo založeno na principu ekvivalence (čím vyšší bylo pojistné, tím vyšší byla ochrana před škodou), se oddělilo sociální pojištění, které bylo založeno na principu sociální solidarity mezi lidmi chudými, v nouzi, nemocnými a starými, a lidmi bohatými, mladými, zdravými, kteří mohli přispívat na chod systému³.

V současnosti se sociální pojištění řídí zákonem č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen OPSZ), zákonem č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen PSZP). Důchodové pojištění, které spadá pod sociální pojištění, se řídí zákonem č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZDP) a nemocenské pojištění zákonem č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZNP).

Sociální pojištění patří do subsystému sociálního zabezpečení, jak ilustruje obrázek 2.1. Sociální zabezpečení je součástí sociální politiky. Je to soubor institucí, zařízení a opatření, kterými lze předcházet, zmírňovat a odstraňovat sociální události občanů. Sociální zabezpečení představuje jednotný celek, který se člení na systémy. Spolu se sociálním pojištěním patří do sociálního zabezpečení také státní sociální podpora a sociální pomoc. Sociální zabezpečení představuje podporu státu lidem, kteří se ocitli v určitých životních událostech⁴.

Mezi tyto životní události patří:

- dlouhodobá neschopnost zaopatřit své živobytí v důsledku invalidity nebo stáří (důchodové pojištění),
- krátkodobá pracovní neschopnost způsobená nemocí nebo úrazem (nemocenské pojištění),
- potřeba krytí výdajů na zdravotní péči (zdravotní pojištění),
- lidé, kteří jsou ekonomicky aktivní, ale ztratili práci a nejsou schopni si sami najít nové zaměstnání (státní politika zaměstnanosti).

³ VANČUROVÁ, KLAZAR (2008).

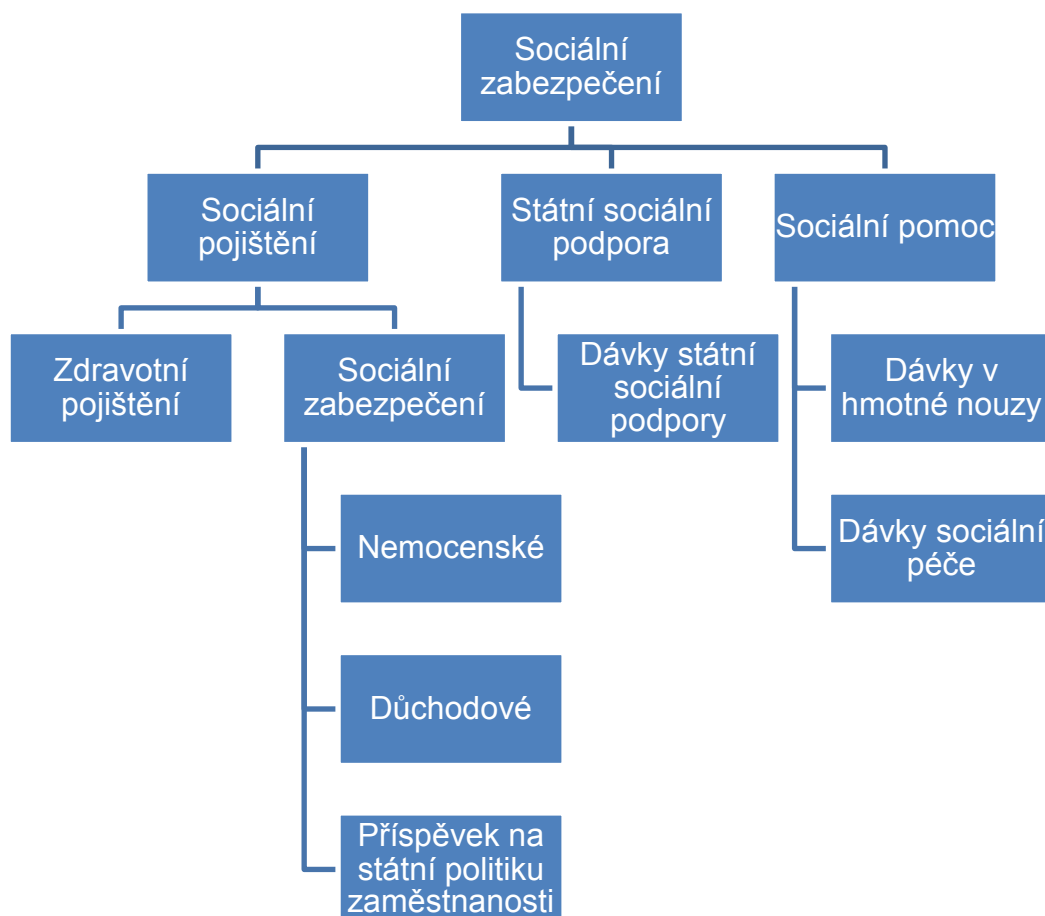
⁴ TRÖSTER (2013).

Státní sociální podpora představuje pomoc při sociálních situacích, kdy je potřeba podpořit rodinu s dětmi. Jedná se o situace jako je narození dítěte, péče o dítě, podpora při studiu. Existuje zde několik dávek pro konkrétní sociální situace.

Sociální pomoc představuje pomoc při obtížných životních situacích jako je hmotná a sociální nouze. Sociální pomoc se poskytuje formou:

- sociálních služeb, jejichž poskytování je v kompetenci nestátní organizace, obce nebo kraje,
- sociálně-právní ochrany a dávek sociální pomoci, které poskytují obecní úřady jako zástupci státu.

Sociální pomoc je tedy financována ze státního rozpočtu a rozpočtu obcí⁵.

Obr. 2.1 Schéma systému sociálního zabezpečení⁶.

⁵ Podle KREBS (2010).

⁶ Vlastní zpracování.

2.1.1 Dávky sociálního zabezpečení

Při sestavování dávek sociálního zabezpečení je potřeba detailně prozkoumat složky jako je věcný obsah dávky, osobní rozsah dávky, do kterého patří okruh pojištěnců, výše dávky, doba poskytování dávky, změny v poskytování dávky a zánik dávky.

Podle věcného obsahu se dávky dělí podle různých hledisek. Mezi tyto hlediska patří zejména, jaká je míra potřeb účastníka, o jaké sociální situaci se jedná, povinnost dávku poskytnout a podmínky pro uznání nároku na dávku.

Osobní rozsah dávky se dělí podle hlediska způsobu zabezpečení a to představuje, komu jsou dávky adresovány a to buď přímo adresátovi dávky, nebo pozůstalému, dále se dělí podle hlediska přímé participace.

Výše dávky se dělí podle:

- toho z čeho je dávka odvozena – z příjmů jednotlivce, z průměrné mzdy ve státě, z průměrných a specifických životních nákladů atd.,
- toho, jak je výše dávky určena, buď pevnou částkou, nebo procentní sazbou,
- z hlediska valorizace – což představuje zhodnocení,
- hlediska omezení hodnotového rozsahu dávky – zda hodnoty dávky jsou omezeny nebo ne
- toho, zda se sazby dávky mění s délkou jejich poskytování.

Dávky se dále mohou dělit podle doby poskytování dávky, ty se dělí podle délky poskytování dávky, podle termínu výplaty dávky (dávky vyplácené dopředu nebo zpětně) a podle četnosti dávek (jednorázové nebo dávky se opakující).

Dávky zanikají uplynutím doby, na kterou byly dávky stanoveny, neuplatněním nároku na dávku ve stanovené době, pokud se změnila některá z podstatných podmínek, na jejímž základě se dávka vyplácela a pokud byly porušeny podmínky pro vznik a výplatu dávky⁷.

Z platby pojistného na veřejné zdravotní pojištění pojišťovny poskytují věcná plnění zdravotní péče. Mezi dávky z nemocenského pojištění patří nemocenská,

⁷ Podle KREBS (2010).

podpora při ošetřování člena rodiny a peněžitá pomoc v mateřství. Z pojistného na důchodové pojištění se vyplácí starobní důchody, invalidní důchody, pozůstalostní důchody, do kterých patří vdovecký, vdovský a sirotčí důchod. Z příspěvku na státní politiku zaměstnanosti se vyplácí peněžitá podpora v nezaměstnanosti a poskytují se plnění na podporu tvorby nových pracovních míst, to se nazývá jako aktivní politika zaměstnanosti⁸.

2.2 Orgány sociálního zabezpečení

Právní úpravu organizace a provádění sociálního zabezpečení obsahuje zákon o OPSZ. Podle tohoto zákona sociální zabezpečení provádějí tyto orgány:

- Ministerstvo práce a sociálních věcí,
- Česká správa sociálního zabezpečení,
- okresní správy sociálního zabezpečení,
- Ministerstvo obrany,
- Ministerstvo vnitra,
- Ministerstvo spravedlnosti.

Ministerstvo práce a sociálních věcí řídí a kontroluje výkon státní správy v sociálním zabezpečení, řídí Českou správu sociálního zabezpečení (dále jen ČSSZ), zajišťuje úkoly vyplývající z mezinárodních smluv v sociálním zabezpečení a úkoly související s dalším rozvojem sociálního zabezpečení.

ČSSZ je finančně správní institucí, která plní tyto úkoly:

- rozhoduje o dávkách důchodového pojištění a věcech spojených s důchodovým pojištěním, o odvolání ve věcech, v nichž v prvním stupni rozhodla okresní správa sociálního zabezpečení, o odstranění tvrdostí, které by se vyskytly při provádění sociálního zabezpečení,
- vybírá pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti,
- řídí a kontroluje činnost okresních správ sociálního zabezpečení,
- zajišťuje vydávání tiskopisů,

⁸ Podle VANČUROVÁ, LÁCHOVÁ (2014).

- odpovídá za účelné vynakládání rozpočtových prostředků na sociální zabezpečení,
- sestavuje návrhy plánu a rozpočtu pro zajištění provozu ČSSZ.

Okresní správy sociálního zabezpečení se zřizují pro obvody, které jsou shodné s územními obvody okresů. Jsou organizační složkou ČSSZ⁹.

Ministerstva obrany, vnitra a spravedlnosti provádí, řídí a kontroluje důchodové pojištění u vojáků z povolání, u příslušníků Policie ČR, Hasičského záchranného sboru ČR a příslušníků ostatních ozbrojených bezpečnostních sborů a bezpečnostních služeb.

2.3 Poplatníci

Pojistné na sociální pojištění platí účastníci jednotlivých subsystémů pojištění. Poplatníci veřejného zdravotního pojištění mají rozdílná kritéria pro účast na pojištění než je tomu u poplatníků sociálního pojištění. U zdravotního pojištění je poplatníkem ten kdo má trvalý pobyt na území České republiky. U sociálního pojištění je kritériem zdanitelný příjem a jsou to zaměstnanci, zaměstnavatelé, osoby samostatně výdělečně činné a osoby dobrovolně důchodově pojištěné¹⁰.

2.3.1 Zaměstnanci

Zaměstnancem je každá fyzická osoba, které má příjmy ze závislé činnosti a tyto příjmy jsou předmětem daně z příjmů ze závislé činnosti a nejsou od daně osvobozeny a pokud zaměstnání zakládá účast na nemocenském pojištění. Patří sem také fyzická osoba, která skončila zaměstnání, které zakládalo účast na nemocenském pojištění, pokud jí byly zaúčtovány příjmy ze zaměstnání do kalendářního měsíce, v němž zaměstnání netrvalo.

2.3.2 Zaměstnavatelé

Zaměstnavatelem je každý, který zaměstnává alespoň jednoho zaměstnance patřícího do okruhu poplatníků pojistného.

⁹ Podle internetových stránek České správy sociálního zabezpečení.

¹⁰ Podle VANČUROVÁ, LÁCHOVÁ (2014).

2.3.3 Osoby samostatně výdělečně činné

Za osoby samostatně výdělečně činné (dále jen OSVČ) se považují osoby, které dosáhly věku 15 let a ukončily povinnou školní docházku, vykonávají samostatnou výdělečnou činnost (dále jen SVČ) nebo spolupracují při výkonu SVČ a jejichž příjmy ze SVČ podléhají zdanění jako příjmy z podnikání a jiné SVČ. Jsou poplatníkem důchodového pojištění a státního příspěvku zaměstnanosti, pokud jsou účastníci důchodového pojištění. Dále se může OSVČ dobrovolně přihlásit k nemocenskému pojištění.

Výkonem samostatné výdělečné činnosti se rozumí podnikání v zemědělství, provozování živnosti, činnost společníka veřejné obchodní společnosti nebo komplementáře komanditní společnosti, výkon umělecké nebo jiné tvůrčí činnosti na základě autorskoprávních vztahů, výkon jiné činnosti konané výdělečně na základě oprávnění podle zvláštních předpisů a výkon činností, které nepatří do výše zmíněných výkonů podnikání a vykonává činnost vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení příjmů.

OSVČ dělíme na osoby, které vykonávají hlavní samostatně výdělečnou činnost a vedlejší samostatně výdělečnou činnost. Tyto dvě skupiny se od sebe liší rozdílnými podmínkami na účasti důchodového pojištění a rozdílnou minimální výší ročního a měsíčního vyměřovacího základu.

Hlavní OSVČ je automaticky každá OSVČ, pokud neprojeví vůli být vedlejší OSVČ. Za vedlejší OSVČ se považuje osoba:

- která byla v kalendářním roce účastna nemocenského pojištění jako zaměstnanec a dosáhla příjmů alespoň 2 500 Kč,
- které byl přiznán starobní nebo předčasný starobní důchod a OSVČ, která má nárok na výplatu invalidního důchodu,
- která měla nárok na rodičovský příspěvek nebo na peněžitou pomoc v mateřství nebo nemocenské,
- která je nezaopatřeným dítětem,
- která vykonávala vojenskou službu, pokud není vojákem z povolání.

2.3.4 Osoby dobrovolně důchodově pojištěné

Osoby dobrovolně důchodově pojištěné jsou ty, které se samy rozhodly účastnit se důchodového pojištění. Pojistné se platí za kalendářní měsíc a vypočítává se z vyměřovacího základu¹¹.

2.4 Vyměřovací základ

Podle § 5 zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZPSZ) se základ pojistného stanovuje zvlášť pro zaměstnance, zaměstnavatele a osoby samostatně výdělečně činné. Vyměřovacím základem u zaměstnanců je úhrn příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků. U zaměstnavatele se jedná o částku, která odpovídá úhrnu vyměřovacích základů všech jeho zaměstnanců. U OSVČ je základem pojistného částka, kterou si určí sám, ale nesmí být menší než 50 % daňového základu, který se upravuje podle § 5 a 23 § zákona o daních z příjmů.

2.5 Pojistné období

Podle ZPSP pojistným obdobím u zaměstnanců a OSVČ, kteří jsou účastní důchodového pojištění, je kalendářní rok, za který se pojistné platí. U nemocenského pojištění OSVČ, zahraničních zaměstnanců a osob, které se dobrovolně účastní důchodového pojištění je pojistným obdobím kalendářní měsíc.

2.6 Sazby pojistného

Sazby pojistného se pro jednotlivé skupiny poplatníků pojištění liší. Tyto sazby budou podrobně rozebrány v kapitole 3.

2.7 Odvod pojistného a způsob platby

Pojistné zaměstnanec platí prostřednictvím měsíčních záloh, které je povinen odvádět zaměstnavatel za něho. Zaměstnavatel si zálohu na pojištění vypočítá sám a tyto odvede do 20. dne následujícího měsíce. OSVČ platí pojistné formou měsíčních záloh.

Pojistné se platí v české měně na příslušný účet příslušné okresní správy sociálního zabezpečení nebo vyplacením v hotovosti na příslušnou okresní správu

¹¹ Podle ŽENÍŠKOVÁ (2014).

sociálního zabezpečení zaměstnanci, který je pověřen přijímat pojistné. Platba v hotovosti je však omezena částkou 10 000 Kč za jeden kalendářní den.

2.8 Dílčí shrnutí

Kapitola se zabývala historií vzniku sociálního pojištění, sociálním zabezpečením a jeho orgány, které zabezpečují chod sociálního systému. V této kapitole byly dále vysvětleny základní pojmy, jako jsou poplatníci pojištění, základ pojistného, pojistné období, odvod a způsob platby pojistného. Výsledky této části textu budou využity v praktických částech bakalářské práce.

3 CHARAKTERISTIKA SOCIÁLNÍHO POJIŠTĚNÍ V ČR

Tato kapitola je věnována popisu sociálního pojištění v České republice, základní charakteristice subsystému sociálního pojištění jako je veřejné zdravotní pojištění, nemocenské pojištění a důchodové pojištění. Dále je věnována popisu sociálního pojištění u jednotlivých skupin poplatníků pojištění.

3.1 Subsystémy sociálního pojištění

V České republice je sociální pojištění složeno z několika subsystémů, kterými jsou veřejné zdravotní pojištění a sociální zabezpečení. Sociální zabezpečení se dále dělí na důchodové pojištění, nemocenské pojištění a státní politiku zaměstnanosti

3.1.1 Veřejné zdravotní pojištění

Veřejné zdravotní pojištění je zákonným pojištěním, z něhož je plně nebo částečně hrazena zdravotní péče poskytnutá pojištěnci pro zachování nebo zlepšení jeho zdravotního stavu. Rozsah v jakém je poskytována zdravotní péče je dána zákonem č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZVZP) a zákonem č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZPZP). Zdravotní pojištění je samostatnou oblastí veřejných financí vybíraných zdravotními pojišťovnami.

Zdravotní pojištění je ze zákona povinné pro všechny osoby, které mají trvalý pobyt na území ČR bez ohledu na státní občanství a osoby, které na území ČR nemají trvalý pobyt, ale jsou zaměstnány u zaměstnavatele, který má sídlo nebo trvalý pobyt na území ČR.

Ze zdravotního pojištění jsou vyňaty:

- osoby, které nemají na území ČR trvalý pobyt a jsou zaměstnány u zaměstnavatelů, kteří požívají diplomatických výhod a imunit a nemají sídlo na území ČR,
- osoby, které pobývají dlouhodobě v cizině a to nejméně 6 měsíců a po celou dobu v cizině jsou zdravotně pojištěny a pokud doručí zdravotní pojišťovně prohlášení o dlouhodobém pobytu v cizině.

Pojištěnec má právo si vybrat zdravotní pojišťovnu, která provádí zdravotní pojištění.

V současné době (k 31. 12. 2014) si pojištěnec může vybrat z těchto pojišťoven:

- Všeobecná zdravotní pojišťovna ČR,
- Vojenská zdravotní pojišťovna ČR,
- Oborová zdravotní pojišťovna zaměstnanců bank, pojišťoven a stavebnictví,
- Zaměstnanecká pojišťovna Škoda,
- Zdravotní pojišťovna Ministerstva vnitra ČR,
- Revírní bratrská pokladna,
- Česká průmyslová zdravotní pojišťovna¹².

Výše pojistného za rok 2014 činí 13,5 % z vyměřovacího základu a výši pojistného si je povinen vypočítat plátce sám. Vyměřovací základ se liší podle plátců pojistného. Pojistné se odvádí příslušné pojišťovně na účet pojišťovny nebo se platí v hotovosti zaměstnanci pojišťovny. Splatnost pojištění je určena pro jednotlivé plátce různě.

Ze zdravotního pojištění se hradí léčebná, ambulantní a ústavní péče, pohotovostní a záchranná služba, preventivní péče, léky a prostředky zdravotnické techniky a stomatologické výrobky, lázeňská péče, závodní preventivní péče, doprava nemocných a posudková činnost¹³.

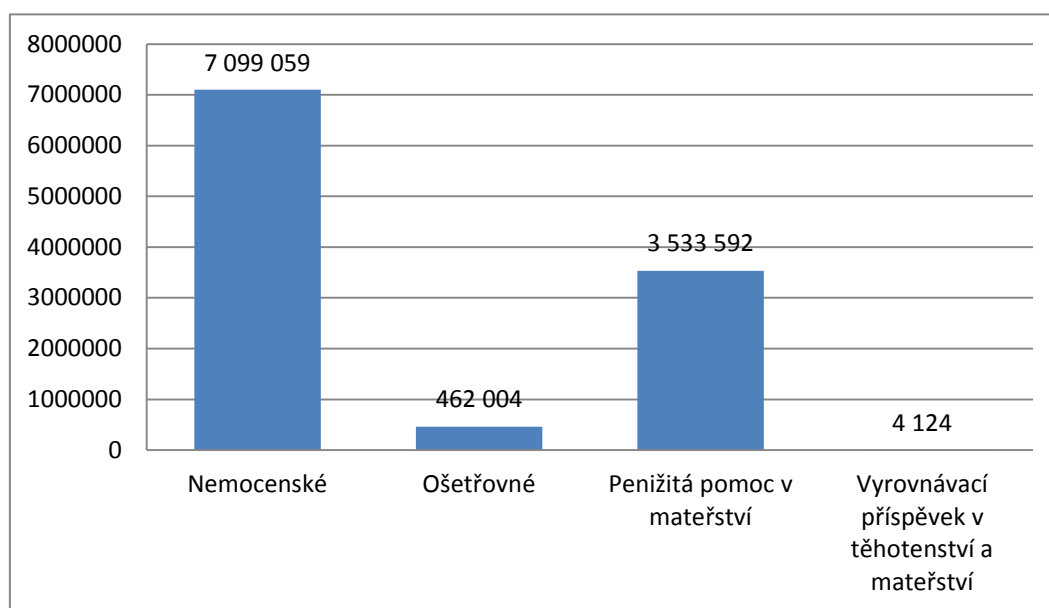
3.1.2 Nemocenské pojištění

Nemocenské pojištění se řídí ZNP. Slouží jako náhrada příjmu ztraceného v případech, kdy dochází k pracovní neschopnosti, nařízené karantény, těhotenství, mateřství a ošetřování člena domácnosti nebo péče o něj. Pojištění je povinné pro zaměstnance a dobrovolné je pro OSVČ a zahraniční zaměstnance (zaměstnanec zahraničního zaměstnavatele, je-li činný v České republice ve prospěch zahraničního zaměstnavatele).

¹² Podle Ministerstva zdravotnictví České republiky.

¹³ Podle KREBS (2010)

Z nemocenského pojištění se vyplácí nemocenské, ošetřovné, vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství a peněžitá pomoc v mateřství pro zaměstnance. Pro OSVČ a zahraniční zaměstnance (pokud si platí nemocenské pojištění) se vyplácí nemocenské a peněžitá pomoc v mateřství. Všechny tyto dávky jsou vypláceny okresní správou sociální zabezpečení a jejich výši vyplacenou za rok 2013 ukazuje graf 3.1.

Graf 3.1 Graf výše dávek poskytnutých v roce 2013 v tisících Kč¹⁴.

3.1.3 Důchodové pojištění

Osoby, které jsou účastny důchodového pojištění, jsou zabezpečeny v životních situacích, jako je stáří, invalidita a úmrtí živitele, dávkami důchodového zabezpečení. Důchodový systém ČR je založen na povinném důchodovém pojištění, důchodovém spoření a na doplňkovém penzijním spoření. Povinné důchodové pojištění se řídí ZDP. Ze základního důchodového pojištění se poskytují důchody starobní, invalidní, vdovský, vdovecký a sirotčí.

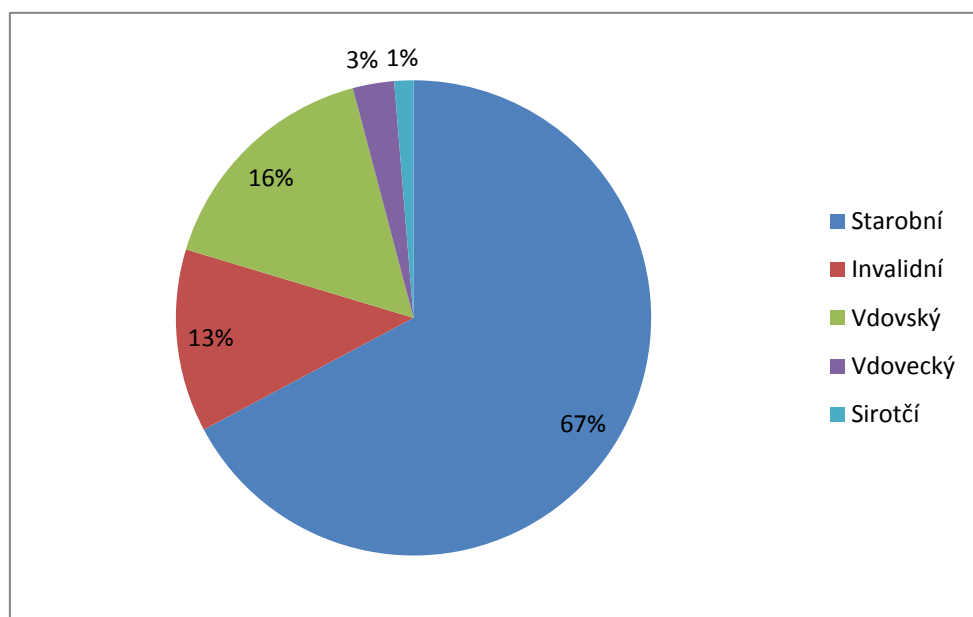
Účast na důchodovém pojištění mají povinné fyzické osoby uvedené v § 5 ZDP, patří sem zejména zaměstnanci a OSVČ. Dobrovolně se můžou účastnit důchodového pojištění osoby, které jsou starší 18 let, pokud si podají přihlášku k účasti na pojištění.

¹⁴ Zdroj: Vlastní zpracování podle Statistické ročenky českého statistického úřadu (2013).

Podle ZDP se výše důchodu skládá ze dvou složek a to základní výměry, což je pevná částka, která je stejná pro všechny druhy důchodů aniž by se bral ohled na délku pojištění či výši výdělku, a z procentní výměry.

Vyřizování žádostí o důchody, rozhodování zda dávky budou poskytnuty, v jaké výši a výplaty důchodů má v kompetenci Česká správa sociálního zabezpečení. Některé úkony však převádí na příslušné místní orgány správy sociálního pojištění. V některých případech stanovených zákonem rozhodují o dávkách důchodového pojištění příslušné orgány Ministerstva obrany, Ministerstva vnitra nebo Ministerstva spravedlnosti (v případech kdy pojištěnci jsou příslušníky ozbrojených sil a sborů).

Výši dávek poskytnutých ČSSZ z důchodového pojištění za rok 2014 ukazuje graf 3.2.

Graf 3.2 Dávky vyplácené z důchodového pojištění v roce 2013¹⁵.

3.1.4 Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti

Státní správu v oblasti státní politiky zaměstnanosti vykonávají Ministerstvo práce a sociálních věcí a úřady práce. Řídí se zákonem č.435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, vyhláškami a nařízením vlády.

¹⁵ Zdroj: Vlastní zpracování, podle Statistické ročenky Českého statistického úřadu.

Státní politika zaměstnanosti usiluje o to, aby byla dosažena rovnováha mezi nabídkou a poptávkou po pracovních silách, o produktivním využití zdrojů pracovních sil a o zabezpečení práva občanů na zaměstnání. Podporuje zaměstnavatele, například poskytováním příspěvků na zřizování nových pracovních míst pro uchazeče o zaměstnání, ale také poskytuje podporu pro uchazeče o zaměstnání, například formou rekvalifikace.

Součástí aktivní politiky zaměstnanosti je i poradenství a programy k řešení zaměstnanosti¹⁶.

3.2 Sociální pojištění zaměstnanců

Zaměstnanci jsou fyzické osoby:

- v době zaměstnání, kterým plynou nebo by měly plynout příjmy ze závislé činnosti a pokud tyto příjmy jsou předmětem daně z příjmů ze závislé činnosti a nejsou od daně osvobozeny a pokud zaměstnání zakládá účast na nemocenském pojištění,
- po skončení zaměstnání, které zakládalo účast na nemocenském pojištění a pokud jsou jí zaúčtovány započitatelné příjmy z tohoto zaměstnání do kalendářního měsíce, ve kterém už zaměstnání netrvá.

Podle podmínek účasti na nemocenském pojištění lze rozdělit zaměstnance na zaměstnance, kteří jsou zaměstnáni a jejich zaměstnání je považováno za zaměstnání vykonávané na základě dohody o provedení práce, zaměstnání malého rozsahu a zaměstnání, které není zaměstnáním podle dohody o provedení práce a malého rozsahu (ostatní zaměstnání).

Zaměstnanec, který se účastní nemocenského pojištění, musí splňovat podmínky jako je výkon zaměstnání na území ČR a toto zaměstnání musí být v takovém rozsahu, který zakládá účast na nemocenském pojištění.

Zaměstnání malého rozsahu je zaměstnáním, ze kterého plynou příjmy nižší než 2 500 Kč měsíčně anebo nebyl-li příjem vůbec sjednán. Zaměstnanec je účastněn nemocenského pojištění jen tehdy, pokud měsíční příjem dosáhl částky ve výši alespoň 2 500 Kč.

¹⁶ Zdroj: Businessinfo.cz.

Zaměstnání ostatní je zaměstnání, ve kterém zaměstnanec dosahuje měsíčního příjmu alespoň 2 500 Kč.

U dohody o provedení práce se zaměstnání nedělí na zaměstnání malého rozsahu ani na ostatní zaměstnání. Účast na nemocenském pojištění má zaměstnanec, jehož příjmy za kalendářní měsíc jsou vyšší než 10 000 Kč, nebo úhrn příjmů z více uzavřených dohod o provedení práce přesáhlo za kalendářní měsíc více než 10 000 Kč.

Vyměřovacím základem podle zákoníku práce a právních předpisů upravujících služební poměry, je úhrn započitatelných příjmů zúčtovaných do rozhodného období, kdy tímto obdobím je kalendářní měsíc. Mezi příjmy patří ty, které jsou předmětem daně a nejsou osvobozeny od daně, příjmy které zúčtoval zaměstnavatel zaměstnanci.

Do příjmů se nezahrnuje náhrada škody podle zákoníku práce a právních předpisů upravujících služební poměry, věcnostní přídavek horníků, plnění poskytnuté osobě pobírající starobní nebo invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně po uplynutí jednoho roku ode dne skončení zaměstnání.

Minimální vyměřovací základ není zákonem stanoven avšak maximální ano. Maximálním vyměřovací základ pro placení pojistného je částka ve výši 48násobku průměrné mzdy. Rozhodným obdobím, za které se zjišťuje maximální vyměřovací základ, je kalendářní rok. Průměrná mzda v roce 2014 činila 25 942 Kč, a tudíž maximální vyměřovací základ byl 1 245 216 Kč. V roce 2015 se průměrná mzda zvýšila na 26 611 Kč a maximální základ pojistného se tedy také zvýšil na 1 277 328 Kč. Pokud je zaměstnanec zaměstnán u jednoho zaměstnavatele a jeho úhrn vyměřovacích základů přesáhne maximální vyměřovací základ, pak zaměstnanec z částky, která přesahuje maximální vyměřovací základ, neplatí pojistné. Byl-li však zaměstnanec zaměstnán u více zaměstnavatelů a součet všech jeho vyměřovacích základů přesáhl maximální vyměřovací základ, vrátí okresní správa sociálního zabezpečení (dále jen OSSZ) zaměstnanci pojistné, které mu bylo sraženo z částky přesahující maximální vyměřovací základ. Vyměřovací základ se zaokrouhluje na celé koruny nahoru.

Sazba pojistného u zaměstnance činí 6,5 % z vyměřovacího základu.

Pojistné na sociální pojištění má povinnost stanovit a odvést zaměstnavatel. Tuto částku sráží zaměstnavatel zaměstnanci ze mzdy.

3.3 Sociální pojištění zaměstnavatele

Za zaměstnavatele se považují podle § 3 odst. 1a) ZPSZ právnické nebo fyzické osoby, které zaměstnávají alespoň jednoho zaměstnance, organizační složku státu, v nichž jsou zařazeni zaměstnanci v pracovním poměru nebo činní na základě dohody o pracovní činnosti nebo dohody o provedení práce, a služební úřady, v nichž jsou státní zaměstnanci zařazeni k výkonu státní služby.

Zaměstnavatelé jsou poplatníky nemocenského pojištění, důchodového pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.

Vyměřovacím základem je částka, která odpovídá součtu vyměřovacích základů všech jeho zaměstnanců.

Sazba pojištění, hrazeného zaměstnavatelem je 25% z vyměřovacího základu. Tato sazba se skládá z 2,3 % na nemocenské pojištění, 21,5 % na důchodové pojištění a 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti. Zaměstnavatel je povinen sám vypočítat a odvést pojistné, které je povinen platit zaměstnanec. Zaměstnavatel toto pojištění sráží zaměstnanci ze mzdy. Zaměstnavatel odpovídá za správnou výši odvedeného pojistného a je povinen toto pojištění odvést na účet příslušné okresní správy sociálního zabezpečení za každý kalendářní měsíc. Pojištění je splatné od 1. do 20. dne následujícího měsíce. Zaměstnavatel musí předložit příslušné OSSZ tiskopis, který má předepsanou formu, na kterém je přehled o výši vyměřovacích základů, o výši pojistného a s uvedením čísla účtu, ze kterého byla platba pojistného provedena.

3.4 Sociální pojištění OSVČ

Osoby samostatně výdělečně činné jsou povinny platit důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Podmínky, za kterých je OSVČ povinna platit důchodové pojištění jsou uvedeny v § 10 ZDP.

OSVČ, která vykonává svou činnost jako hlavní činnost je vždy povinna účastnit se důchodového pojištění.

OSVČ vedlejší je účastna důchodového pojištění pokud jeho rozdíl mezi příjmy a výdaji dosáhl stanovené hranice což je 62 261 Kč.

OSVČ nemá povinnost ze zákona platit nemocenské pojištění. K tomuto pojištění se však může dobrovolně přihlásit. Pokud je OSVČ dobrovolně účastna nemocenského pojištění tak je jí z nemocenského pojištění poskytována nemocenská a peněžitá pomoc v mateřství. Sazby pojistného pro rok 2014 je 2,3 % z vyměřovacího základu, který nesmí být nižší než je částka 5 000 Kč¹⁷.

Vyměřovacím základem sociálního pojištění je částka, kterou si OSVČ sama určí, ale nesmí být nižší než 50 % daňového základu. Daňovým základem se rozumí dílčí základ daně, který je upraven o částky které zvyšují nebo snižují základ daně podle § 5 a § 23 zákona č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen DPŘ).

Minimálním vyměřovacím základem je tedy 50 % daňového základu, který však nemůže být nižší než „absolutní“ minimální vyměřovací základ, který je:

- u hlavní činnosti 77 832 Kč,
- u vedlejší činnosti 31 140 Kč.

Pokud však OSVČ nevykonávala celý kalendářní rok samostatnou výdělečnou činnost, za každý kalendářní měsíc, ve kterém nevykonávala samostatnou výdělečnou činnost, se od ročního minimálního vyměřovacího základu odečítá částka u hlavní činnosti 6 486 Kč, a u vedlejší činnosti částka 2 595 Kč.

Maximální vyměřovací základ je stejný jak pro hlavní činnost, tak i pro vedlejší činnost a je to částka 1 245 216 Kč. Pokud OSVČ nevykonávala svou činnost ve všech kalendářních měsících, tato částka zůstává nadále stejná a nesnižuje se o žádné částky jako u minimálního vyměřovacího základu.

Pokud je OSVČ účastna nemocenského pojištění, vyměřovacím základem je měsíční základ. Měsíční základ si OSVČ stanovuje sama a nesmí být nižší než minimální měsíční základ což je 5 000 Kč. Tedy záloha na pojištění je minimálně ve výši 115 Kč za měsíc. Maximální měsíční základ se vypočítá buď z určeného, popřípadě vypočteného ročního vyměřovacího základu, který je uvedený na posledním podaném Přehledu, anebo z poloviny průměrné mzdy. Měsíční základ se

¹⁷ Podle České správy sociálního zabezpečení – nemocenské pojištění.

stanoví tak, že určený nebo vypočtený roční vyměřovací základ se vydělí počtem kalendářních měsíců, ve kterých OSVČ vykonávala svou činnost.

Sazba pojistného u OSVČ je 29,2 %, z toho připadá část na důchodové pojištění, což je 28 % a část na státní politiku zaměstnanosti což je 1,2 %.

Pojistně se odvádí formou záloh kdy hlavní OSVČ povinně platí zálohy za všechny měsíce, ve kterých je považována za OSVČ. Vedlejší OSVČ je povinna platit zálohy pokud v předchozím kalendářním roce dosáhla příjmu, na základě něhož se stala plátcem důchodového pojištění, nebo přihlášením se k důchodovému pojištění. Výše zálohy se vypočítá tak, že měsíční vyměřovací základ se vydělí počtem kalendářních měsíců, ve kterých byla v daném roce vykonávána SVČ. Záloha může být placena na delší než měsíční období, ale jen do budoucna a nejdéle do konce kalendářního roku.

OSVČ vykonávající SVČ má povinnost podat příslušné OSSZ přehled o příjmech a výdajích za kalendářní rok. Tento Přehled musí být podán na předepsaném tiskopise, viz Příloha 1. V tomto přehledu najdeme informace o daňovém základu, příjmech a výdajích vynaložených na jejich dosažení, zajištění a udržení, vyměřovacím základu, nejnižší měsíční vyměřovací základ pro zálohy na pojistné, úhrn záloh na pojistné atd.

3.5 Osoby dobrovolně důchodově pojištěné

Jsou to osoby, které se samy rozhodly, že budou platit důchodové pojištění. Jejich vyměřovacím základem je částka, kterou si samy určí, ale nesmí být menší, než je jedna čtvrtina průměrné mzdy. Sazba pojistného je 28 % z vyměřovacího základu. Dobrovolně se může pojistit osoba, která je starší 18 let, pokud si podala přihlášku, viz Příloha 2.

Účast na dobrovolném důchodovém pojištění je možná z důvodů:

- vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání,
- soustavné přípravy na budoucí povolání,
- výdělečná činnost v cizině a dobrovolnická služba¹⁸.

¹⁸ Podle ŽENÍŠKOVÁ, M. (2014).

3.6 Přeplatek

Přeplatek se vrací na základě žádosti plátce pojistného, z podnětu OSSZ a na základě žádosti zaměstnance, u kterého byl úhrn vyměřovacích základů vyšší než maximální vyměřovací základ.

Přeplatek vyplácí okresní správa sociálního zabezpečení, pokud jej vrací z vlastního podnětu, musí jej vrátit plátci do jednoho měsíce od zjištění přeplatku. Pokud však vrací přeplatek na základě žádosti, OSSZ je povinna vyplatit přeplatek do 60 dnů od obdržení žádosti. Pokud nevrátí přeplatek ve stanovené lhůtě, platí OSSZ úrok z přeplatku.

Pokud však plátce má vůči OSSZ splatný závazek, penále, pokutu, přírážku k pojistnému nebo dávku nemocenského nebo důchodového pojištění, přeplatek se nevyplácí a použije se na úhradu výše uvedených skutečností.

3.7 Penále

Penále je povinen zaplatit plátce pojistného v případě že nezaplatil pojistné ve stanovené době nebo pokud bylo pojistné zaplacen v nižší částce, než ve které mělo být zaplacen. Penále činí 0,05 % dlužné částky za každý kalendářní den. Pokud OSSZ povolí splácení dlužného pojistného ve splátkách, pak penále z dluhu činí 0,025 % dlužné částky za každý kalendářní den.

3.7.1 Promíjení penále

Pravomoc promíjet penále má Ministerstvo práce a sociálních věcí, které však může vyhláškou toto své oprávnění přenést na ČSSZ nebo na OSSZ. ČSSZ může promíjet penále, pokud jeho výše nepřesáhla 1 000 000 Kč, OSSZ může promíjet penále do výše 200 000 Kč. Penále vyšší než jeden milion může prominout jedině Ministerstvo práce a sociálních věcí. Penále se nesmí prominout žadateli, který dluží pojistné, vstoupil do likvidace nebo byl-li vůči němu podán návrh na zahájení insolvenčního řízení. O prominutí penále musí plátce penále požádat písemně. Spolu se žádostí musí být předloženo prohlášení, které kromě identifikačních údajů žadatele obsahuje údaje o tom, jestli žadatel provozuje zemědělskou prvovýrobu, rybolov, silniční dopravu nebo podniká v uhelném průmyslu, jestli mu byla v posledních 3 letech poskytnuta podpora de minimis (podpora malého rozsahu) a v jaké výši a zda je podnik v obtížích. Pokud byla žádost zamítnuta, plátce může

podat novou písemnou žádost s novým odůvodněním do 60 dnů od obdržení zamítavého rozhodnutí.

3.8 Přirážka k pojistnému na sociální zabezpečení

Přirážku k pojistnému může obdržet pouze zaměstnavatel. O přirážce k pojistnému rozhoduje OSSZ a to jen vždy na základě stanoviska odborného orgánu z oblasti bezpečnosti práce, hygieny a zdravotnictví. Tato přirážka se ukládá zaměstnavateli, který:

- obdržel rozhodnutí orgánu inspekce práce o nevyhovujícím zařízení, které ohrožuje bezpečnost a zdraví při práci,
- obdržel rozhodnutí orgánu od zdravotnického orgánu, že jeho zařízení nevyhovuje zdravotnickým a hygienickým předpisům,
- provozuje zařízení, které není v souladu s ochranou života a zdraví zaměstnanců.

Sazba přirážky je nejvýše 5 % z vyměřovacího základu zaměstnavatele.

3.9 Pokuty

Pokuty uděluje příslušná OSSZ zaměstnavatelům nebo OSVČ. Pokuty se udělují za nesplnění nebo porušení povinností. Pokuta se uděluje ve výši 20 000 Kč za každé jednotlivé nesplnění nebo porušení povinností, a ve výši 100 000 Kč za další opětovné nesplnění nebo porušení povinností, za jejíž nesplnění už pokuta byla uložena. Pokutu lze uložit do dvou let ode dne zjištění porušení nebo nesplnění povinností, nejpozději však do 5 let, kdy k nesplnění nebo porušení došlo.

OSSZ může uložit pokutu zaměstnavateli za:

- neuvedení kurzu použitého při přepočtu příjmů vypláceného zaměstnanci v cizí měně,
- nepředložení předepsaného tiskopisu o přehledu o výši pojistného ve stanovené lhůtě, nebo za nesprávné nebo neúplné vyplnění,
- neplnění povinností některé ze mzdových účtáren zaměstnavatele,
- neodvádění pojistného věznici, které platí sám za sebe,
- odmítnutí potvrdit zaměstnanci na jeho žádost úhrn vyměřovacích základů,

- neoznámení v souvislosti s placením pojistného a penále ve splátkách, že vstupuje do likvidace nebo že probíhá insolvenční řízení,
- neuchování účetních dokladů po stanovenou dobu,
- nepoužívání předepsaných tiskopisů.

Pro OSVČ lze uložit pokutu za:

- nepodání přehledu včas, nebo v nesprávném znění,
- neoznámení insolvenčního řízení,
- neuchování účetních dokladů po stanovenou dobu,
- nepoužívání předepsaných tiskopisů.

Pokud má zaměstnavatel splatné závazky vůči OSSZ, splácí je v tomto pořadí:

- nejstarší nedoplatky pojistného,
- běžné platby pojistného,
- penále,
- pokuty,
- přírážka k pojistnému.

OSVČ má stejné pořadí jako zaměstnavatel, ale pro OSVČ neplatí přírážka k pojistnému.

3.10 Dílčí shrnutí

Tato kapitola se zabývala v úvodu kapitoly vysvětlením jednotlivých druhů subsystému sociálního pojištění. Dále podrobným rozebráním sociálního pojištění u jednotlivých poplatníků jako jsou zaměstnanci, zaměstnavatelé, OSVČ a osoby, které se dobrovolně účastní důchodového pojištění. V závěru kapitoly byly popsány skutečnosti, které mohou nastat v průběhu pojištění a které jsou stejné pro všechny poplatníky.

4 CHARAKTERISTIKA SOCIÁLNÍHO POJIŠTĚNÍ V SR

Tato kapitola se zabývá sociálním zabezpečením ve Slovenské republice, jednotlivými subsystemy sociálního zabezpečení, obzvláště sociálním pojištěním, které se skládá z pěti systémů.

4.1 Systém sociálního zabezpečení

Systém sociálního zabezpečení se rozděluje na jednotlivé subsystemy podle toho, jaké právní vztahy upravují. Aby bylo dosaženo cílů sociálního zabezpečení, což je předcházení, zmírňování a odstraňování nepříznivých nebo těžkých sociálních situací občanů, používá se následující systém nástrojů:

- dávky sociálního zabezpečení – tyto dávky jsou spojeny s pracovním poměrem, jsou financovány příspěvky, které jsou vybírány od pracovníků, zaměstnavatelů a od státu, jsou to dávky sociálního pojištění,
- selektivní dávky – nejsou vázané na příspěvky, jsou poskytované na základě příjmů a potřeb domácnosti žadatele, mají neomezenou dobu trvání, což znamená, že jsou poskytovány do té doby, dokud se neprokáže nepotřebnost dávky, jsou to dávky sociální pomoci,
- univerzální dávky – jsou poskytované lidem nezávisle na zaměstnání a příjmech, jsou financovány z daňových příjmů a jedná se o dávky státní sociální podpory¹⁹.

Sociální zabezpečení se skládá ze tří stupňů:

- Sociálního pojištění,
- Sociální pomoci,
- Sociální podpory.

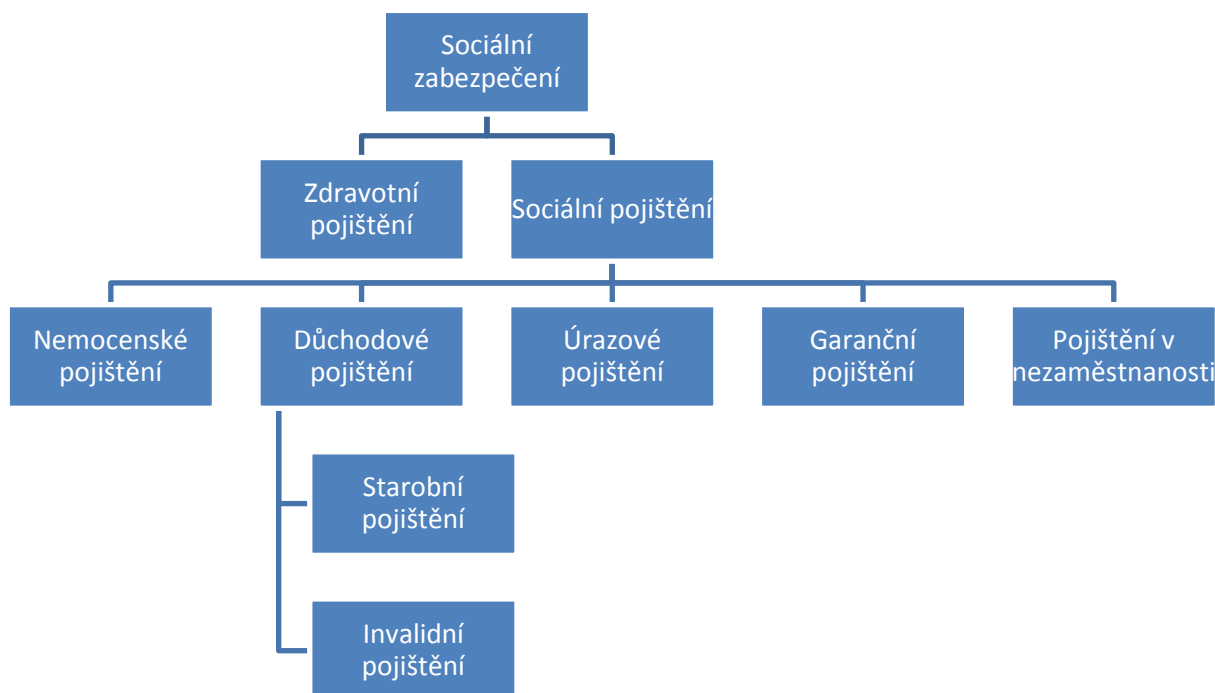
Nejrozsáhlejší částí je systém sociálního pojištění, který je nazýván veřejnoprávním pojištěním, které je založené na placení pojistného a pobírání dávek.

Sociální pojištění se řídí zákonem č. 461/2003 Z. z., o sociálním pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZSP). Tento zákon vymezuje sociální pojištění, rozsah, organizaci, financování, právní vztahy při vykonávání sociálního

¹⁹ Podle REIVAJOVÁ a kol.(2006).

pojištění a dozor státu nad vykonáváním a konáním ve věcech sociálního pojištění. Patří sem také výběr, registrace a postoupení povinných příspěvků na starobní důchodové spoření.

Sociální pojištění se skládá z pěti systémů a to z nemocenského, důchodového, úrazového a garančního pojištění a jako poslední sem patří pojištění v nezaměstnanosti. Tyto systémy jsou znázorněny v obrázku 4.1.

Obr. 4.1 Schéma systému sociálního zabezpečení ve Slovenské republice²⁰.

Kromě výše vyjmenovaných pojištění, které jsou ze zákona povinné, existuje i dobrovolné pojištění jako je nemocenské, důchodové a pojištění v nezaměstnanosti.

Filozofie sociálního pojištění vychází především z kombinace principu zásluhovosti, individuální zodpovědnosti a osobního podílu pojištěnce na tvorbě zdrojů a přiměřené míry solidarity²¹.

Příslušnými orgány, které se zabývají správou sociálního zabezpečení ve Slovenské republice, jsou:

- Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny SR,

²⁰ Zdroj: Vlastní zpracování.

²¹ Zdroj: Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny SR

- Ministerstvo zdravotníctví SR,
- Ministerstvo financií SR,
- Sociálna poisťovňa,
- Úrad pre dohľad nad zdravotní péčou,
- Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny²².

Hlavným orgánom sociálneho poistenia je Sociálna poisťovňa, ktorá má pobočky po celej Slovenskej republike. Je verejnoprávnou inštitúciou, zriadenou na výkon sociálneho poistenia. Orgány Sociálnej poisťovne sú generálny riaditeľ, dozorná rada a riaditeľ pobočky. Organizačné složky, prostredníctvom ktorých sa vykonáva sociálne poistenie, sú ústredie a pobočky.

Ústredie má navyše v právomoci vystupovať pred súdmi a orgány verejnej moci jménom Sociálnej poisťovne, ďalej:

- riadi a kontroluje činnosť pobočiek,
- hospodári s finančnými prostriedkami a s majetkom Sociálnej poisťovne,
- vypláca dôchodové dávky a úrazovú rentu,
- uplatňuje pohľadávky na poistenie, pokutách, penále a dávky garančného poistenia,
- vykonáva lekárske posudkové činnosť,
- vykonáva kontrolnú činnosť, konzultačnú a poradenskú činnosť,
- a ďalšie činnosti uložené zákonom o sociálnom poistení²³.

4.1.1 Zdravotní poistenie

Zdravotní poistenie sa riadi zákonom č. 582/2004 Z. z., o zdravotnom poistení ve znění pozdějších předpisů. Zdravotní poistenie slouží na poskytovanie zdravotní péče poistencům při předcházení nemoci, při nemoci, při předcházení úrazu a při úrazu.

Zdravotní poistenie sa rozdeľuje na verejné zdravotní poistenie, to sa ďalej delí na povinné a dobrovoľné a na individuálne zdravotní poistenie. Verejné zdravotní poistenie vykonávajú zdravotní poisťovne. Povinnosť platiť zdravotní poistenie majú

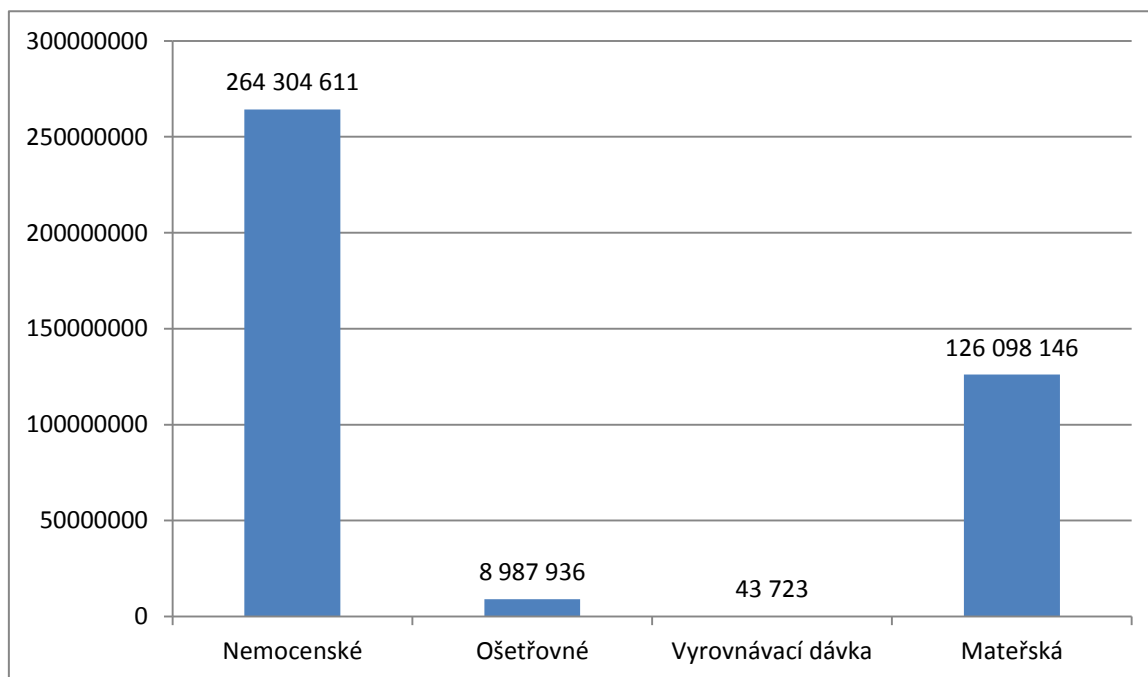
²² Zdroj: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

²³ Zdroj: Sociálna poisťovňa SR.

zaměstnanci, samostatně výdělečně činné osoby, zaměstnavatel a stát. Sazba pojistného je pro zaměstnance 4 % z vyměřovacího základu, pro zaměstnavatele 10 % z úhrnu vyměřovacích základů všech zaměstnanců, pro samostatně výdělečně činné osoby je to 14 % z vyměřovacího základu a stát 4 %. Stát platí zdravotní pojištění za osoby, které nedokáží platit pojištění za sebe samé, jsou to například důchodci, děti, nezaměstnaní a osoby registrované na úřadech práce. Pojištění se platí ve splátkách a na účet příslušné zdravotní pojišťovny. Ve Slovenské republice existují tři zdravotní pojišťovny a těmi jsou Všeobecná zdravotná poisťovňa, Zdravotná poisťovňa Dôvera a Zdravotná poisťovňa Union²⁴.

4.1.2 Nemocenské pojištění

Nemocenské pojištění slouží pro případ ztráty nebo snížení příjmu z výdělečné činnosti a na zabezpečení příjmů v situacích jako je dočasná pracovní neschopnost, těhotenství a mateřství. Z nemocenského pojištění se vyplácí dávky jako je nemocenské, mateřská, ošetrovné a vyrovnávací dávka. Výše dávek vyplacených v roce 2013 je uvedeno v grafu 4.1.

Graf 4.1 Výše dávek vyplacených z nemocenského pojištění za rok 2013 v €²⁵.

²⁴ Zdroj: Ministerstvo zdravotníctví SR.

²⁵ Zdroj: Vlastní zpracování, podle statistiky Sociální pojišťovny Slovenské republiky.

4.1.3 Důchodové pojištění

Důchodové pojištění je I. pilířem důchodového systému, je průběžně financovaný a dávkově definovaný systém. Druhým pilířem je starobní důchodové spoření, které je financované a spravované důchodovými správcovskými společnostmi. Třetím pilířem je dobrovolné doplňkové důchodové spoření, které spravují doplňkové důchodové společnosti.

Důchodové pojištění se dělí na starobní pojištění a invalidní pojištění. Starobní pojištění slouží pro zajištění příjmů ve stáří a pro případ úmrtí. Invalidní pojištění je pojištění pro snížení schopnosti vykonávat výdělečnou činnost v důsledku dlouhodobého nepříznivého zdravotního stavu.

Povinně platí pojištění zaměstnanci, samostatně výdělečně činné osoby, které jsou povinně pojištěné ne nemocenské pojištění, dále je to fyzická osoba, která:

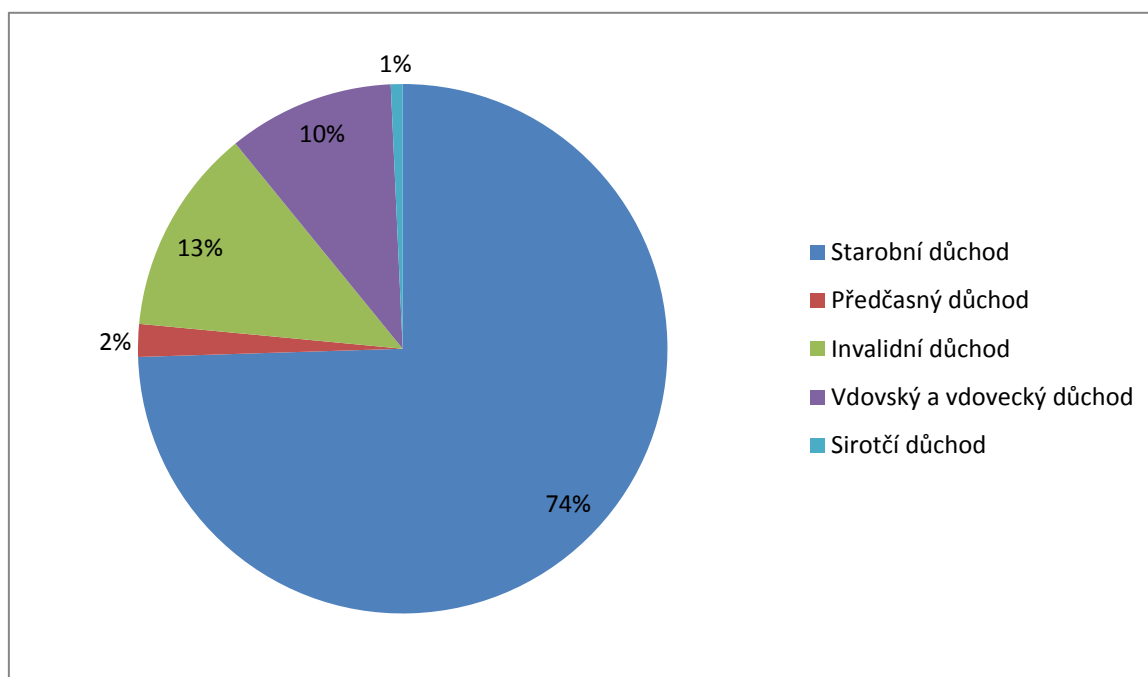
- má trvalý pobyt na území Slovenské republiky, stará se o dítě do šesti let jeho věku, pokud není důchodově pojištěná jako zaměstnanec nebo samostatně výdělečná činná osoba, není jí přiznán předčasný starobní důchod nebo invalidní důchod, nedovršila důchodový věk a podala přihlášku na důchodové pojištění z důvodu této péče,
- má trvalý pobyt na území Slovenské republiky, stará se o dítě s dlouhodobým nepříznivým zdravotním stavem po dovršení šesti let jeho věku nejdéle do 18 let jeho věku, pokud není důchodově pojištěná jako zaměstnanec, samostatně výdělečně činná osoba a výše uvedená fyzická osoba, nebyl jí přiznán předčasný starobní důchod nebo invalidní důchod, nedovršila důchodový věk a podala přihlášku na důchodové pojištění z důvodu této péče,
- má trvalý pobyt na území Slovenské republiky, které se poskytuje peněžitý příspěvek na péči podle zvláštního předpisu, a osoba, která vykonává osobní asistenci osobě s těžkým zdravotním postižením nejméně 140 hodin měsíčně v rozsahu nejdéle 12 let, pokud není důchodově pojištěná jako výše vyjmenované osoby, nebyl jí přiznán předčasný starobní důchod nebo invalidní důchod,

nedovršila důchodový věk a podala přihlášku na důchodové pojištění z důvodu této péče,

- pobírá úrazovou rentu do dovršení důchodového věku nebo do přiznání předčasného starobního důchodu.

Dobrovolného pojištění mohou být účastny fyzické osoby, které dosáhly věku 16 let, s trvalým pobytem na území Slovenské republiky, s povolením na přechodný pobyt nebo s povolením na trvalý pobyt a nemá-li přiznaný předčasný starobní důchod.

Ze starobního pojištění se vyplácí starobní důchod, předčasný starobní důchod, vdovský a vdovecký důchod a sirotčí. Z invalidního pojištění se vyplácí invalidní, vdovský, vdovecký a sirotčí důchod. Výše dávek vyplácených v roce 2013 jsou uvedeny v grafu 4.2.

Graf 4.2 Výše vyplacených dávek z důchodového pojištění v roce 2013²⁶.

4.1.4 Úrazové pojištění

Úrazové pojištění je pojištění v případech poškození zdraví nebo úmrtí z důvodů pracovního úrazu, služebního úrazu a nemoci z povolání. Toto pojištění je povinné pro zaměstnavatele, který zaměstnává alespoň jednoho zaměstnance v pracovněprávním vztahu, ve státním zaměstnaneckém poměru, v členském

²⁶ Zdroj: Vlastní zpracování podle statistických údajů Sociální pojišťovny Slovenské republiky.

poměru nebo služebním poměru. Podle ZSP je dále povinný platit pojištění ústav pro výkon vazby a trestu odnětí svobody, který je zaměstnavatelem pro fyzickou osobu ve výkonu vazby nebo trestu odnětí svobody, která je zařazená práce. Z úrazového pojištění se vyplácí například jednorázové odškodnění, pracovní rehabilitace a rekvalifikace, náhrada za bolest a náhrada nákladů spojených s pohřbem.

4.1.5 Garanční pojištění

Garanční pojištění je pojištění pro případ, kdy zaměstnavatel není schopný platebně uspokojovat nároky zaměstnance. Slouží také na úhradu příspěvků na starobní důchodové spoření nezaplacených zaměstnavatelem do základního fondu příspěvků na starobní důchodové spoření.

Toto pojištění se týká pouze zaměstnavatele, který má zaměstnance v pracovně právním vztahu a člena družstva v pracovním vztahu k družstvu.

4.1.6 Pojištění v nezaměstnanosti

Pojištění slouží pro případ ztráty zaměstnání a na zabezpečení příjmů v důsledku ztráty zaměstnání. Povinnost platit pojištění v nezaměstnanosti má zaměstnanec, který má povinnost na nemocenském pojištění. Dobrovolně se může pojištění účastnit fyzická osoba, která se účastní dobrovolně nemocenského a důchodového pojištění a samostatně výdělečně činná osoba, která je povinná se účastnit nemocenského a důchodového pojištění.

4.1.7 Pojištění do rezervního fondu solidarity

Rezervní fond solidarity je jedním z fondů, který vytváří Sociální pojišťovna. Je to hlavní prvek ochrany spořitelů v systému starobního důchodového spoření. Je určený pro dávky, na které není dostatek finančních prostředků v příslušném základním fondu a na úhradu škody podle zvláštního předpisu. Tento rezervní fond solidarity je tvořen z pojistného, z penále a pokut, z úroků, z darů a ostatních příjmů. Pojistné do tohoto fondu platí zaměstnavatel, povinně důchodově pojištěná, samostatně výdělečně činná osoba, dobrovolně důchodově pojištěná osoba a stát. Jednotlivé sazby pojištění jsou uvedeny v následujících kapitolách. Stát platí pojistné ve výši 2 % z vyměřovacího základu. Tento vyměřovací základ je měsíčně ve výšce 50 % jedné dvanáctiny všeobecného vyměřovacího základu za kalendářní rok, který dva roky předchází kalendářnímu roku. Všeobecný vyměřovací základ je 12ti-

násobek průměrné měsíční mzdy v hospodářství Slovenské republiky, kterou zjišťuje statistický úřad.

4.2 Sociální pojištění zaměstnanců

Zaměstnanec je fyzická osoba, která je v právním vztahu a má právo na příjem ze závislé činnosti. Zaměstnanec je povinný platit pojištění na nemocenské a důchodové pojištění a pojištění v nezaměstnanosti.

Pojištění se vypočítá z vyměřovacího základu dosaženého za rozhodné období což je kalendářní měsíc. Vyměřovacím základem, ze kterého se počítá pojištění, je příjem plynoucí z výdělečné činnosti kromě příjmů, které nejsou předmětem daně nebo jsou osvobozeny a příspěvků na doplňkové důchodové spoření. Mezi vyměřovací základ podle zákona o SP patří podíl na zisku vyplácený obchodní společností nebo družstvem. Vyměřovací základ se zaokrouhuje na nejblíže euro cent dolů. Minimální vyměřovací základ zde není stanoven, avšak maximální vyměřovací základ ano a je stejný pro všechny druhy pojištění a činí částku 4 025 eur za měsíc v přepočtu na české koruny podle kurzu České národní banky k 9. 3. 2015 je to částka 109 882,5 Kč za rok je to 48 300 eur což je 1 318 590 Kč.

Sazba pro sociální pojištění je 9,4 %. Tato sazba se skládá ze 1,4 % na nemocenské pojištění, 7% na důchodové pojištění, které se dále dělí na 4 % na starobní pojištění a 3 % na invalidní důchod a 1 % na pojištění v nezaměstnanosti.

Sociální pojištění si zaměstnanec neodvádí sám, ale povinnost má odvést zaměstnavatel srážkou ze mzdy.

4.3 Sociální pojištění zaměstnavatele

Podle zákona o SP je zaměstnavatelem fyzická nebo právnická osoba, která je povinná poskytovat zaměstnanci příjem za jeho výdělečnou činnost a má na území Slovenské republiky trvalý pobyt nebo sídlo organizační složky.

Zaměstnavatel povinně odvádí úrazové pojištění a garanční pojištění. Má však povinnost odvést za zaměstnance sociální pojištění, které zaměstnancům vypočítá a srazí ze mzdy.

Sociální pojištění se vypočítá z vyměřovacího základu jeho zaměstnance. Pro účely úrazového a garančního pojištění se do vyměřovacího základu zahrnuje příjem fyzické osoby na základě dohody o brigádnické práci studentů, pokud jejich příjem nepřesáhne částku stanovenou zákonem což je, pro osoby, které nedosáhly věku 18 let 8,39 % průměrné měsíční mzdy, a pro osoby které dosáhly věku 18 let je to 19,72 % průměrné měsíční mzdy. Dále do příjmů započítává podíl na zisku obchodní společnosti nebo družstva. Maximální vyměřovací základ je stejný jako u zaměstnanců a to 4 025 eur. U úrazového pojištění je maximální vyměřovací základ neomezený.

Sazba sociálního pojištění je 25,2 % z toho připadá 1,4 % na nemocenské pojištění, 14 % starobního pojištění, které odvádí za zaměstnance, 3 % na invalidní pojištění, 1 % na pojištění v nezaměstnanosti, 0,8 % na úrazové pojištění, 0,25 % na garanční pojištění a 4,75 % na pojistné do rezervního fondu solidarity.

4.4 Sociální pojištění samostatně výdělečně činné osoby

Samostatně výdělečně činnou osobou (dále jen SVČO) je fyzická osoba, která dosáhla věku 18 let a dosahuje příjmů z podnikání nebo z jiné samostatné výdělečné činnosti.

SVČO je povinná účastnit se ze ZSP nemocenského, důchodového pojištění a pojištění do rezervního fondu solidarity. Povinnost odvádět pojistné na sociální pojištění má SVČO pokud její příjem bez odečtených výdajů za předchozí rok přesáhl dvanáctinásobek minimálního vyměřovacího základu za daný rok, ve kterém se pojištění počítá. Tedy příjem SVČO musí být vyšší než 4 830 eur.

Sociální pojištění se vypočítá z vyměřovacího základu, který se vypočítá tak, že základ daně z minulého roku se upraví o příjmy a výdaje které se nezahrnují do vyměřovacího základu, tento základ daně se pak vydělí 12ti a dále koeficientem 1,486. Takto získaný vyměřovací základ pak nesmí být nižší, než je zákonem stanovený minimální vyměřovací základ, což je 402,50 eur za měsíc, v českých korunách je to 10 988,25, pro všechny typy pojištění. Pokud je vyměřovací základ nižší než 402,50 eur, tak se použije tento minimální vyměřovací základ. Maximální vyměřovací základ je 4 025 eur za měsíc přepočteno na české koruny je to částka 109 882,5 Kč a je taktéž stejný pro všechna pojištění.

Sazba sociálního pojištění je 33,15 % z vyměřovacího základu. Tato sazba se skládá ze 4,4 % na nemocenské pojištění, z 24 % na důchodové pojištění a to se dále skládá z 18 % na starobní pojištění a z 6 % na invalidní pojištění, a 4,75 % na pojištění do rezervního fondu solidarity.

Pojistné na sociální pojištění odvádí SVČO v zálohách, minimální výše záloh je 133,42 eur, což je 3 642,366 Kč.

4.5 Osoby dobrovolně účastné sociálního pojištění

Dobrovolně může být osoba účastna nemocenského pojištění, důchodového pojištění a pojištění v nezaměstnanosti.

Dobrovolného nemocenského pojištění mohou být účastny fyzické osoby, které dosáhly věku 16 let, s trvalým pobytem na území Slovenské republiky, povolením na přechodný pobyt nebo povolením na trvalý pobyt a:

- nemá přiznaný starobní důchod, předčasný důchod nebo invalidní důchod z důvodu poklesu schopnosti vykonávat výdělečnou činnost o více než 70 %,
- nepobírá invalidní důchod po dovršení důchodového věku a
- je současně dobrovolně důchodově pojištěná.

Důchodového pojištění se může účastnit v případě, že dosáhla věku 16 let, má trvalý pobyt nebo povolení na přechodný nebo trvalý pobyt na území Slovenské republiky a nemá přiznaný předčasný starobní důchod.

Pojištění v nezaměstnanosti se může účastnit jen fyzická osoba, která je dobrovolně účastna jak nemocenského tak důchodového pojištění.

Dobrovolné pojištění vzniká dne, kdy je podána přihláška na dobrovolné pojištění a zaniká dnem odhlášení. Po podání přihlášky, Sociální pojišťovna přidělí osobě, která se dobrovolně účastní pojištění variabilní symbol, pod kterým se pak pojištěnec zapisuje pro identifikaci při platbě pojistného. Pojištění platí za předcházející kalendářní měsíc a musí jej zaplatit do 8. dne následujícího kalendářního měsíce. Vyměřovacím základem je částka, kterou si sama určí, ale nesmí být nižší minimální vyměřovací základ, pro rok 2014 který je 402,5 eur (10 988,25 Kč) a nesmí být zároveň vyšší než maximální vyměřovací základ, který je 4 025 eur (109 882,5 Kč).

Sazby pojištění jsou pro nemocenské pojištění 4,4 %, starobní pojištění 18 %, invalidní pojištění 6 %, pojištění do rezervního fondu solidarity 4,75 % a pojistné v nezaměstnanosti 2 %²⁷.

4.6 Splatnost a platba sociálního pojištění

Pojištění je splatné do osmého dne kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, za které se pojistné platí. Pojistné, které platí a odvádí zaměstnavatel je splatné v den určený na výplatu příjmů.

Sociální pojištění se platí na účet Sociální pojišťovny ve státní pokladně za kalendářní měsíc pozadu. Může se zaplatit jak bezhotovostním převodem, poštovní poukázkou, tak i v hotovosti v Sociální pojišťovně.

4.7 Pokuta a penále

Sociální pojišťovna může uložit pokutu za nedodržení povinností až do výše 16 596,96 eura což je 453 098 Kč. Povinnosti, které jsou porušeny a za něž může Sociální pojišťovna uložit pokutu, jsou uvedeny v ZSP a patří sem zejména:

- neuvedení variabilního symbolu a specifického symbolu při platbě pojistného,
- nepřihlášení nebo neodhlášení do 8 dní od vzniku povinnosti přihlásit se nebo odhlásit se k pojištění,
- zaměstnavatel nevede evidenci zaměstnance na účely sociálního pojištění, neohlásil jeho platební neschopnost Sociální pojišťovně do 8 dnů od jejího vzniku atd.

Pokud fyzické nebo právnické osoby neodvedly včas pojištění nebo jej odvedly v nižší výši, Sociální pojišťovna předepíše penále ve výši 0,05 % z dlužné částky za každý den, kdy nebyla dlužná částka zaplacená až do dne zaplacení.

Sociální pojišťovna může fyzické nebo právnické osobě na základě písemné žádosti povolit splátky dlužných částek pro platební neschopnost, pokud je možné předpokládat, že do 18 měsíců bude schopná zaplatit dlužné částky pojistného a pokud je v čase rozhodování o povolení splátek dlužných částek schopná platit odvodové pojištění. V případě že Sociální pojišťovna povolí splátky, uvede i zvýšení

²⁷ Zdroj: Socialna poist'ovňa.

dlužných částek o úrok ve výšce trojnásobku roční základní úrokové sazby Evropské centrální banky. Pokud však úrok podle Evropské centrální banky nedosahuje 10 %, použije se roční úroková sazba 10 %.

4.8 Přirážka a sleva k sociálnímu pojištění

Přirážku a slevu k sociálnímu pojištění může udělit Sociální pojišťovna jen k úrazovému pojištění. Každý zaměstnavatel se zařazuje do bezpečnostních tříd, podle toho jak je jeho ekonomická činnost nebezpečná a toto zařazení je v kompetenci Sociální pojišťovny. Na základě těchto bezpečnostních tříd se určuje úroveň bezpečnostního rizika, které se zjišťuje porovnáním hodnot statistických ukazatelů zaměstnavatele s průměrnými hodnotami za celou skupinu zaměstnavatelů zařazených do stejné skupiny jako zaměstnavatel a uvádí se v procentech. Pokud je procento zjištěné úrovně bezpečnostního rizika vyšší než procento za celou skupinu zaměstnavatelů ve stejné skupině pak platí následující informace obsažené v tabulce 4.1.

Výše procenta	Přirážka
Do 25 %	0 %
Nad 25 % do 50 %	1 %
Nad 50 % do 100 %	2 %
Nad 100 % do 200 %	3 %
Nad 200 %	4 %

Tab. 4.1 Přirážka k úrazovému pojištění²⁸.

Pokud je procento zjištěné úrovně bezpečnostního rizika nižší než procento za celou skupinu zaměstnavatelů ve stejné skupině pak platí následující informace obsažené v tabulce 4.2.

²⁸ Zdroj: Vlastní zpracování, podle § 134 odst. 5, zákona o SP.

Výše procenta	Sleva
Do 25 %	0 %
Nad 25 % do 50 %	0,5 %
Nad 50 % do 75 %	1 %
Nad 75 %	2 %

Tab. 4.2 Sleva na úrazové pojištění²⁹.

4.9 Dílčí shrnutí

Tato kapitola se zabývala vysvětlením sociálního pojištění ve Slovenské republice, nejprve vysvětlením jednotlivých druhů systémů sociálního pojištění. Dále rozebráním sociálního pojištění u jednotlivých poplatníků jako jsou zaměstnanci, zaměstnavatelé, samostatně výdělečně činné osoby a osoby, které se dobrovolně účastní pojištění. V závěru kapitoly byly popsány skutečnosti, které mohou nastat v průběhu pojištění.

²⁹ Zdroj: Vlastní zpracování, podle § 134 odst. 6, zákona o SP.

5 KOMPARACE A ZHODNOCENÍ SOCIÁLNÍHO POJIŠTĚNÍ V ČR A SR

Systém sociálního zabezpečení v České republice se skládá stejně jako ve Slovenské republice ze zdravotního pojištění a sociálního pojištění. Sociální pojištění se však odlišuje. Ve Slovenské republice se skládá z pěti subsystémů, kdyžto v České republice jsou pouze tři subsystémy.

5.1 Zdravotní pojištění

V obou zemích se zdravotní pojištění dělí na veřejné zdravotní pojištění a soukromé pojištění, kde v SR se místo soukromého používá individuální označení. Jak v ČR, tak i ve SR má právo pojištěnec si vybrat ze zdravotních pojišťoven. V ČR je k dispozici 7 pojišťoven, kdežto v SR jsou pouze 3 pojišťovny.

Sazby pojistného se v obou zemích příliš neliší. U zaměstnanců je v ČR sazba vyšší pouze o půl procenta, u pojištění hrazeného zaměstnavatelem je sazba naopak vyšší o jedno procento v SR. U osob samostatně výdělečně činných je sazba v SR opět vyšší ale jen o půl procenta než v ČR.

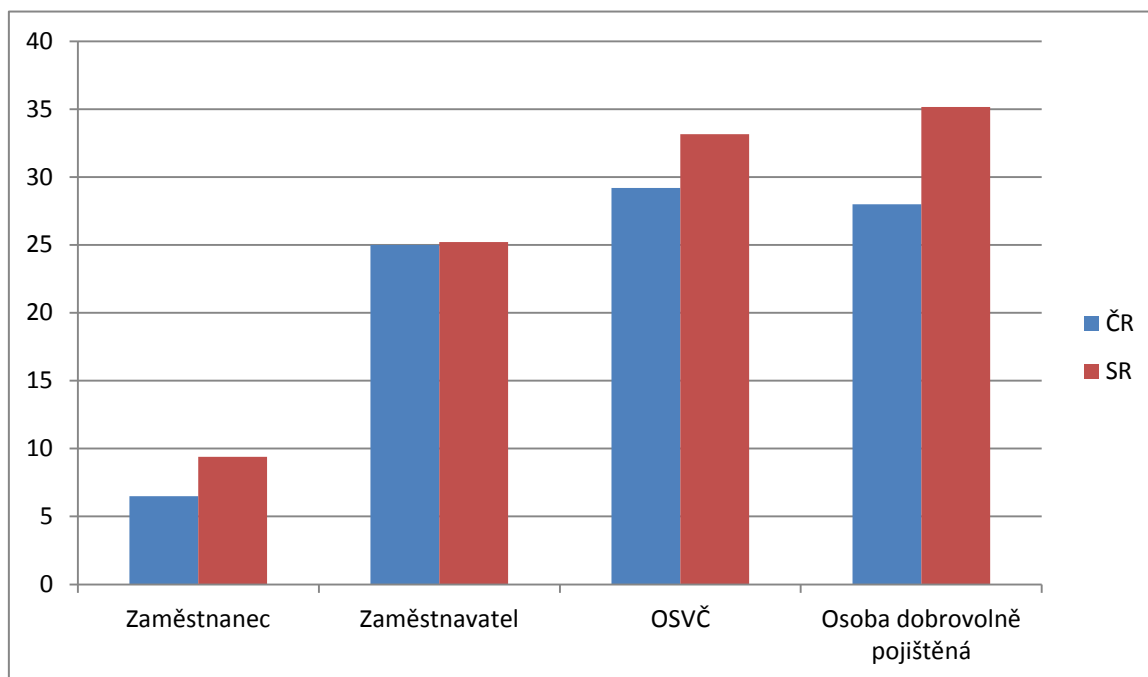
5.2 Sociální pojištění

Sociální pojištění se v obou zemích liší. Ve Slovenské republice se skládá z pěti subsystémů, kdežto v České republice jsou pouze tři subsystémy.

Právní legislativa je odlišná, v České republice se sociální pojištění řídí několika zákony a to zákonem č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, zákonem č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, zákonem č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění a zákonem č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění. Ve Slovenské republice je však legislativa jednodušší, protože celé sociální pojištění se řídí pouze jedním zákonem a to zákonem č. 461/2003 Z. z., o sociálním pojištění. Tento zákon upravuje nemocenské pojištění, důchodové pojištění, úrazové pojištění, garanční pojištění a pojištění v nezaměstnanosti.

Sazby pojistného jsou ve Slovenské republice vyšší. To je zapříčiněno tím, že sociální pojištění ve Slovenské republice je rozšířeno o další systémy, kterými jsou garanční pojištění, úrazové pojištění a pojistné do rezervního fondu solidarity.

Graf 5.1 znázorňuje výše jednotlivých sazeb podle země a podle poplatníků sociálního pojištění.

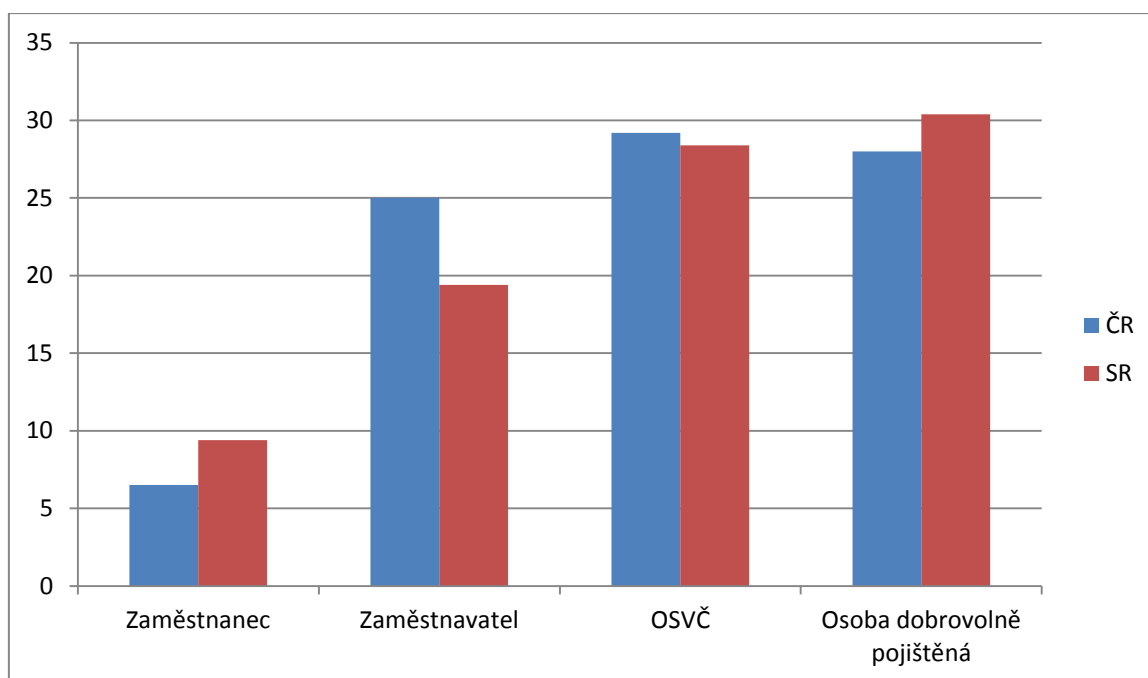

Graf 5.1 Výše sazeb sociálního pojištění v ČR a SR v %³⁰.

Z grafu je jasně vidět že sazby ve Slovenské republice jsou vyšší, což je zapříčiněno již výše zmíněným rozšířením o tři systémy.

Srovnání stejných subsystémů v obou zemích jako je nemocenské pojištění, důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti (v SR pojištění v nezaměstnanosti) je znázorněno v grafu 5.2.

³⁰ Zdroj: Vlastní zpracování.

Graf 5.2 Nemocenské pojištění, důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti v ČR a SR³¹.

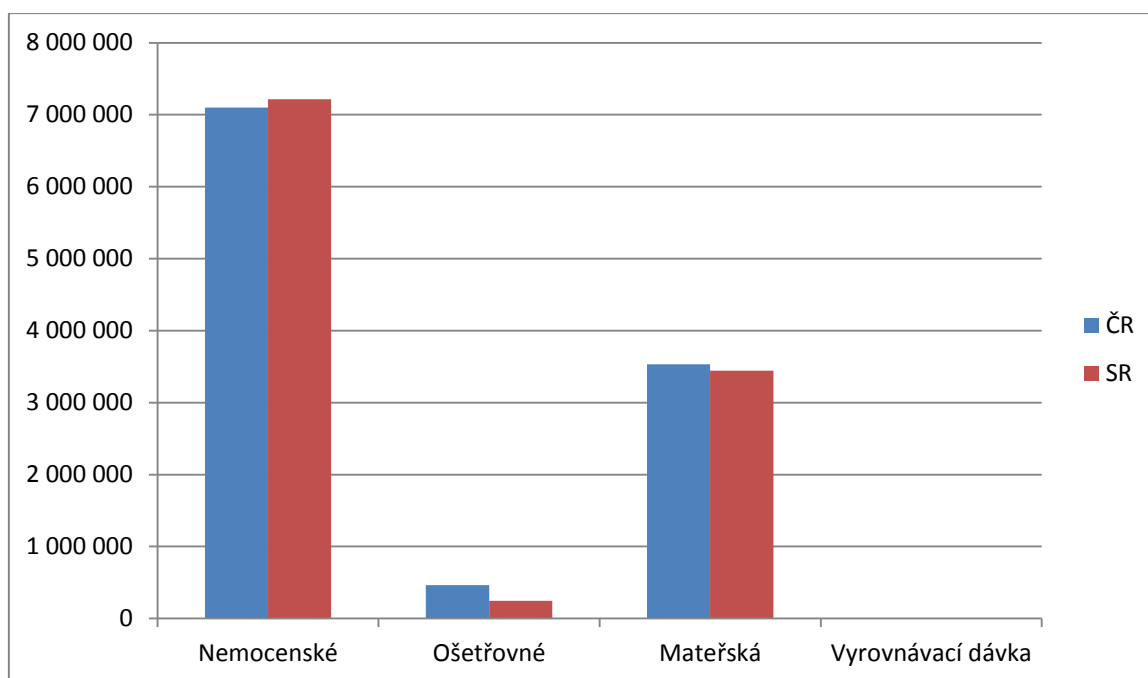
Z grafu vyplývá, přestože je vypuštěno úrazové pojištění, garanční pojištění a pojištění do rezervního fondu sazby, pojištění jsou pro zaměstnance a pro osoby dobrovolně důchodově pojištěné vyšší ve Slovenské republice. U zaměstnanců je vyšší o 2,9 % a u osob dobrovolně důchodově pojištěných je sazba vyšší o 2,4 %. Největší rozdíl, kdy Česká republika má sazbu vyšší o 5,6 % je u zaměstnavatele. U osob samostatně výdělečně činných je sazba v České republice vyšší pouze o 0,8 %.

5.2.1 Nemocenské pojištění

Systém nemocenského pojištění slouží v obou zemích stejně a to pro případy jako je dočasná neschopnost práce, mateřství, těhotenství atd. Oba systémy poskytují stejné dávky, kterými jsou nemocenské, mateřská, ošetrovné a vyrovnávací dávky.

V Grafu 5.3 jsou uvedeny výše dávek v obou zemích, které byly poskytnuty poplatníkům za rok 2013, údaje jsou uvedeny v tisících Kč.

³¹ Zdroj: Vlastní zpracování.

Graf 5.3 Srovnání poskytnutých dávek v roce 2013 v ČR a SR³².

Z grafu vyplývá, že odvody na sociální dávky v obou zemích se výrazně neliší.

5.2.2 Důchodové pojištění

Důchodové pojištění se jak v České, tak i ve Slovenské republice skládá ze tří pilířů. Na rozdíl od České republiky se ve Slovenské republice povinné důchodové pojištění dále skládá ze dvou částí a to ze starobního pojištění a invalidního pojištění.

5.2.3 Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti

Tento příspěvek se ve Slovenské republice nazývá jako pojištění v nezaměstnanosti. V České republice se řídí zákonem č.435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve Slovenské republice spadá pod zákon č. 461/2003 Z. z., o sociálním pojištění. V České republice je na rozdíl od Slovenské republiky použito například: zřizování nových pracovních míst, nebo jako podpora pro rekvalifikace zaměstnanců, kdežto ve Slovenské republice je tento příspěvek použit pro případ ztráty zaměstnání.

³² Zdroj: Vlastní zpracování.

5.3 Srovnání sociálního pojištění u zaměstnanců

V obou zemích se sociální pojištění u zaměstnanců počítá z vyměřovacího základu. Minimální vyměřovací základ není pro obě země stanoven, avšak maximální ano.

V České republice byl pro rok 2014 stanoven ve výši 1 245 216 Kč ve Slovenské republice ve výši 48 300 eur, v přepočtu na české koruny podle aktuálního kurzu České národní banky (k 9. 3. 2015) 27,3 Kč/euro činí 1 318 590 Kč. Sociální pojištění se v obou zemích počítá jako součin hrubé mzdy s příslušnou sazbou sociálního pojištění.

Průměrná mzda ve Slovenské republice činí 858 eur, což je 23 423,4 Kč. Je tedy nižší o 2 518,6 Kč než v České republice.

Výpočet sociálního pojištění z průměrné mzdy 25 942 Kč v České republice je znázorněn v tabulce 5.1.

Položka	Částka
Hrubá mzda	25 942,-
Zdravotní pojištění	1 168,-
Sociální pojištění	1 687,-
Základ daně	34 800,-
Daň (15 %)	5 220,-
Sleva na poplatníka	2 070,-
Výsledná daň	3 150,-
Čistá mzda	19 937,-

Tab. 5.1 Výpočet čisté mzdy v České republice³³.

Poplatník ze své hrubé mzdy odvádí na sociální pojištění celkově 1 687 Kč

Výpočet čisté mzdy ve Slovenské republice je znázorněn v tabulce 5.2, pro výpočet je použita průměrná mzda České republiky.

³³ Zdroj: Vlastní výpočty.

Položka	Částka
Hrubá mzda	25 942,-
Zdravotní pojištění	1 038,-
Nemocenské	364,-
Starobní	1 038,-
Invalidní	779,-
Pojištění v nezaměstnanosti	260,-
Sociální pojištění celkem	2 441,-
Základ daně	22 463,-
Nezdanitelná část ZD	8 653,-
Daň (19 %)	2 624,-
Čistá mzda	19 839,-

Tab. 5.2 Výpočet čisté mzdy ve Slovenské republice³⁴.

Poplatník ze své hrubé mzdy odvádí na sociální pojištění celkově 2 441,-

Z porovnání tabulky 5.1 a tabulky 5.2 vyplývá, že slovenský poplatník odvede na sociální pojištění o 754 Kč víc. Sazba daně je ve Slovenské republice o 2,9 % vyšší než v České republice. V ČR zaměstnanec odvádí celou sazbu daně pouze na důchodové pojištění, kdyžto ve SR zaměstnanec musí odvádět nemocenské, starobní a invalidní pojištění a pojištění v nezaměstnanosti. A proto je zde odvod sociálního pojištění vyšší než v ČR. I když poplatník ve SR odvádí vyšší pojistné na sociální a má vyšší sazbu daně (19 %), čistá mzda se však tolik neliší. V ČR čistá mzda z průměrné hrubé mzdy činní 19 937 Kč a v SR je to 19 839 Kč, což je rozdíl 98 Kč. Při výpočtu čisté mzdy ve SR se na rozdíl od slevy na poplatníka používá tzv. nezdanitelná část základu daně. Pokud je základ daně roven nebo nižší než 100-násobek sumy platného životního minima (19 809 eur) pak je nezdanitelnou částí, kterou si poplatník může odečíst od základu daně částka 3 803,33 eur za rok (za měsíc je to 316, 95 eur). Pokud je však vyšší než 100-násobek platného životního

³⁴ Zdroj: Vlastní výpočty.

minima pak nezdanitelnou částí je rozdíl mezi 44,2-násobku platného životního minima (8 755,578 eur) a jedné čtvrtiny základu daně.

5.4 Srovnání sociálního pojištění u zaměstnavatele

V obou zemích zaměstnavatel odvádí sociální pojištění ze součtu vyměřovacích základů jeho zaměstnanců. Srovnání sazeb zaměstnavatele je uvedeno v tabulce 5.3.

Sazby pojistného zaměstnavatele v %		ČR	SR
Nemocenské pojištění		2,3	1,4
Důchodové pojištění	Starobní	21,5	14
	Invalidní		3
Státní politika zaměstnanosti		1,2	1
Úrazové pojištění		x	0,8
Garanční pojištění		x	0,25
Pojistné do rezervního fondu solidarity		x	4,75
Celkem		25	25,2

Tabulka 5.3 Srovnání sazeb pojistného u zaměstnavatele³⁵.

Celková sazba za jednotlivé složky sociálního pojištění je ve SR vyšší o 0,2 % to je zapříčiněno tím, že slovenský podnikatel odvádí navíc kromě nemocenského, důchodového pojištění a pojištění na státní zaměstnanost, garanční, úrazové pojištění a pojištění do rezervního fondu. To znamená, že sazby v ČR jsou vyšší, jak lze vidět v Tab. 5. 1 u nemocenského pojištění o 0,9 %, u důchodového pojištění o 4,5 % a u pojištění na státní zaměstnanost o 0,2 %.

5.5 Srovnání sociálního pojištění u OSVČ

Osoba samostatně výdělečně činná je povinna platit sociální pojištění, které se skládá z důchodového pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. Ve Slovenské republice odvádí OSVČ ještě nemocenské pojištění a místo pojištění

³⁵ Zdroj: Vlastní výpočty.

v nezaměstnanosti platí pojištění do státního fondu solidarity. V České republice se může OSVČ dobrovolně přihlásit k nemocenskému pojištění.

Vyměřovací základy se v obou zemích liší. V ČR si částku určí sama výdělečně činná osoba, ale nesmí být nižší než 50 % daňového základu a zároveň nesmí být nižší než 77 832 Kč u hlavní činnosti. Ve Slovenské republice je výpočet vyměřovacího základu složitější. Základ daně z minulého roku se upraví o zaplacené sociální a zdravotní pojištění a to tak že jej k základu daně přičte. Tento základ daně se vydělí 12 a následně vynásobí koeficientem pro daný rok, což za rok 2014 je 1,6. Takto získaný vyměřovací základ nesmí být nižší než 4 830 eur (131 859 Kč). V porovnání je minimální vyměřovací základ v ČR nižší o 54 027 Kč.

Maximální vyměřovací základ je v SR ve výši 48 300 eur (1 318 590 Kč) a tedy v ČR je opět nižší o 73 374 Kč.

Sazby sociálního pojištění jsou uvedeny v tabulce 5.4.

Sazby pojistného OSVČ v %		ČR	SR
Nemocenské pojištění		x	4,4
Důchodové pojištění	Starobní	28	18
	Invalidní		6
Státní politika zaměstnanosti		1,2	X
Pojištění do rezervního fondu solidarity		x	4,75
Celkem		29,2	33,15

Tab. 5.4 Srovnání sazeb sociálního pojištění u OSVČ³⁶.

Sazby sociálního pojištění u osob samostatně výdělečně činných jsou vyšší ve Slovenské republice. To je důsledkem toho, že česká osoba samostatně výdělečně činná nemá povinné nemocenské pojištění a neexistuje zde odvod pojištění do rezervního fondu solidarity.

Pro srovnání je použito výpočtu sociálního pojištění pro celý rok z vyměřovacího základu maximálního v ČR republice a to z částky 1 245 216 Kč, které zobrazuje tabulka 5.5.

³⁶ Zdroj: Vlastní zpracování.

Položka		ČR	SR
Vyměřovací základ daně		1 245 216,-	1 245 216,-
Nemocenské pojištění		x	54 790,-
Důchodové pojištění	Starobní	348 661,-	224 139,-
	Invalidní		74 713
Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti		14 943,-	X
Pojištění do rezervního fondu solidarity		x	59 148,-
Sociální pojištění celkem		363 604,-	412 790,-

Tab. 5.5 Srovnání sociálního pojištění u OSVČ v ČR a SR v Kč za rok³⁷.

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že osoba samostatně výdělečně činná ve Slovenské republice odvádí sociální pojištění o 58 186 Kč více než v České republice.

5.6 Srovnání osob dobrovolně pojištěných

Osoby, které se dobrovolně rozhodly účastnit sociálního pojištění v České republice, se mohou účastnit pouze důchodového pojištění. Ve Slovenské republice se může osoba účastnit nemocenského pojištění, důchodového pojištění, pojištění v nezaměstnanosti a pojištění do rezervního fondu solidarity.

Sazba sociálního pojištění je ve Slovenské republice vyšší o 7,15 %. To je zapříčiněno tím, že v ČR se pouze platí důchodové pojištění. Při srovnání pouze důchodového pojištění je naopak sazba pojištění v ČR vyšší o 4 %.

5.7 Srovnání OSVČ a zaměstnance v ČR a SR

Pro srovnání je použita průměrná roční hrubá mzda v České republice, která je i jako vyměřovací základ pro OSVČ. Srovnání osoby samostatně výdělečně činné je uvedeno v tabulce 5.6.

³⁷ Zdroj: Vlastní výpočty.

Položka	Zaměstnanec	OSVČ
Vyměřovací základ	311 304,-	311 304,-
Zdravotní pojištění	14 009,-	42 027,-
Důchodové pojištění	20 235,-	87 165,-
Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	x	3 736,-
Sociální pojištění celkem	20 235,-	90 901,-

Tab. 5.6 Srovnání sociálního pojištění u OSVČ a zaměstnance v ČR v Kč za rok³⁸.

Srovnání OSVČ a zaměstnance ve Slovenské republice je uvedeno v tabulce 5.7, je zde použita průměrná roční hrubá mzda České republiky jak u zaměstnance tak i u OSVČ.

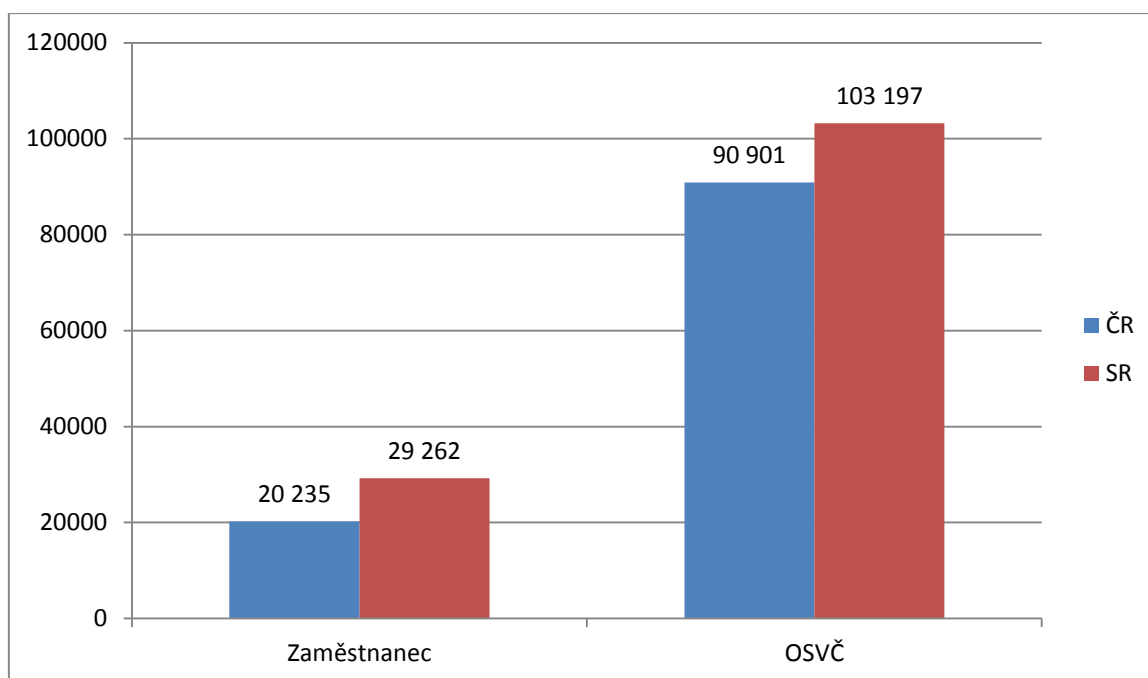
Položka	Zaměstnanec	OSVČ
Vyměřovací základ	311 304,-	311 304,-
Zdravotní pojištění	12 453,-	43 583,-
Nemocenské pojištění	4 358,-	13 697,-
Důchodové pojištění	21 791,-	74 713,-
Pojištění v nezaměstnanosti	3 113,-	X
Pojištění do rezervního fondu solidarity	x	14 787,-
Sociální pojištění celkem	29 262,-	103 197,-

Tab. 5.7 Srovnání sociálního pojištění u OSVČ a zaměstnance v SR v Kč za rok³⁹.

Celkové srovnání OSVČ a zaměstnance je znázorněno v grafu 5.4, jehož sestavení je použito tabulky 5.6 a tabulky 5.7.

³⁸ Zdroj: Vlastní výpočty.

³⁹ Zdroj: Vlastní výpočty.

Graf 5.4 Srovnání sociálního pojištění v ČR a SR u OSVČ a zaměstnanců v Kč⁴⁰.

Z grafu 5.4 vyplývá, že zaměstnanec ve Slovenské republice odvádí na sociálním o 9 027 Kč více, a stejně tak je tomu i u osoby samostatně výdělečně činné, ta na sociálním pojištění odvádí ve Slovenské republice o 12 296 Kč více.

5.8 Srovnání příjmů v ČR a SR sociálního pojištění

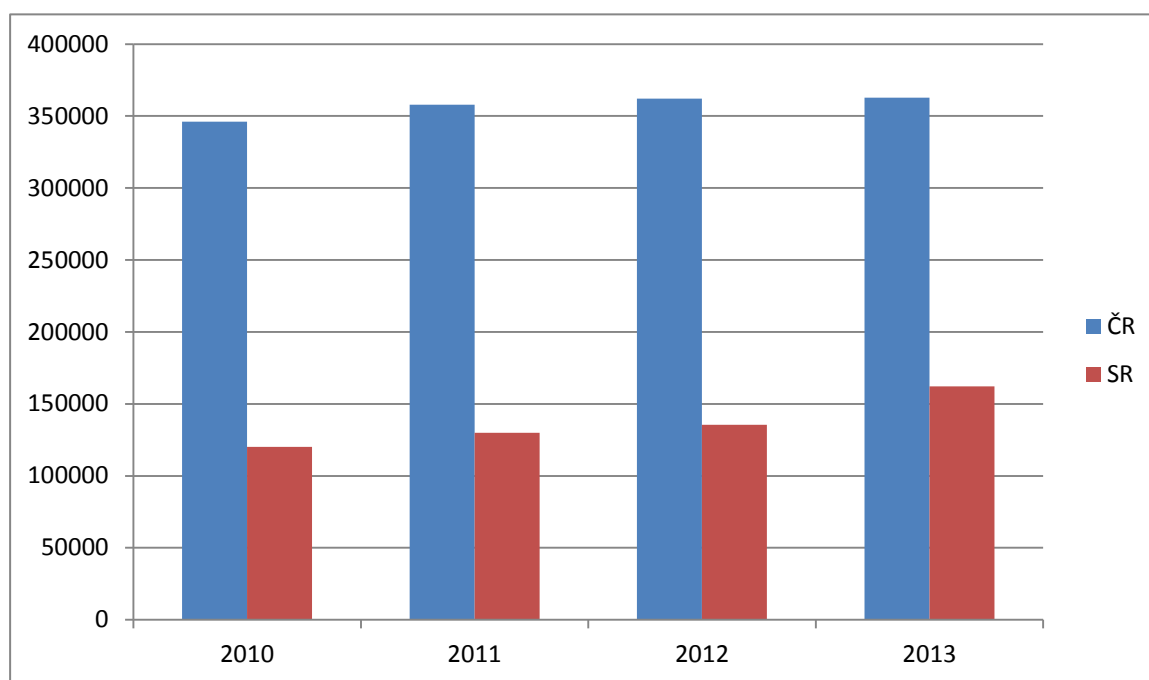
Příjmy ze sociálního pojištění za jednotlivé roky v České a Slovenské republice jsou uvedeny v grafu 5.5 a v tabulce č. 5.8. Tyto příjmy jsou uvedeny v milionech Kč. Jsou to příjmy sociálního pojištění od zaměstnanců, zaměstnavatelů, osob samostatně výdělečně činných, osob, které se dobrovolně účastní sociálního pojištění a pojistné které odvádí stát, které vybrala Sociální pojišťovna Slovenské republiky a Česká správa sociálního zabezpečení.

X	2010	2011	2012	2013
ČR	346 101,-	357 919,-	362 092,-	362 758,-
SR	120 188,-	129 841,-	135 557,-	162 143,-
Rozdíl	225 913,-	228 078,-	226 540,-	200 615,-

Tab. 5.8 Příjmy ze sociálního pojištění v ČR a SR v Kč⁴¹.

⁴⁰ Zdroj: Vlastní zpracování.

Z tabulky 5.8 vyplývá, že příjmy ze sociálního pojištění každý rok stoupají jak v České republice, tak i ve Slovenské republice. V České republice, i když příjmy stále rostou jejich rozdíl mezi roky 2010 až 2013 se však postupně snižuje. V roce 2013 stouply příjmy ze sociálního pojištění pouze o 661 Kč. Ve Slovenské republice však neklesají rozdíly mezi jednotlivými roky, v roce 2013 byl nárůst příjmů ze sociálního pojištění o 26 586 Kč.

Graf 5.5 Příjmy ze sociálního pojištění v ČR a SR v mil. Kč⁴².

Z grafu vyplývá, že poplatníci sociálního pojištění odvedli vyšší částky v České republice. V obou zemích se příjmy ze sociálního pojištění zvyšují. Rozdíl mezi přijatým sociálním pojištěním České republiky a Slovenské republiky je v průměru za jednotlivé roky o 220 286,5 Kč vyšší.

5.9 Srovnání splatnosti, pokut, penále a přirážky

V obou zemích jak v České republice, tak Slovenské republice jsou určité odlišnosti ve splatnosti pojištění, v předepisování pokut a penále a taky v přirážkách.

⁴¹ Zdroj: Vlastní zpracování.

⁴² Zdroj: Vlastní zpracování, podle výroční zprávy ČSSZ v ČR a struktury příjmů Sociální pojišťovny v SR.

5.9.1 Splatnost

Pojistné na sociální zabezpečení v České republice je splatné k 20. dni kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, za které se pojistné platí, ve Slovenské republice se splatnost pojištění odlišuje a to tím že je splatné do 8. dne kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, za které se pojistné platí. Ve Slovenské republice se dále liší splatnost pojištění u zaměstnavatele ten má splatnost pojištění za zaměstnance v den určený pro výplatu příjmů zaměstnancům oproti českému zaměstnavateli, který ji má k 20. dni.

5.9.2 Pokuta

Pokuty se udělují v obou zemích za nedodržení povinností zaměstnavatelů a OSVČ. Sociální pojišťovna ve Slovenské republice uděluje pokutu až do výše 16 596,96 eur (453 098 Kč), bližší specifiky pro udělení pokuty však zákon o SP nedefinuje. V České republice je pokuta ve výši 20 000 Kč za každé nesplnění nebo porušení povinností a dále pokutuje 100 000 Kč za další opětovné nesplnění udělené pokuty.

5.9.3 Penále

Podmínky pro udělení penále jsou v obou zemích stejné. Penále se uděluje za nezaplacení pojistného ve stanovené době nebo v případě, že byla platba pojistného odvedena v nižší částce, než ve které měla být zaplacená. Výše penále je opět stejné pro obě země a to ve výši 0,05 % dlužné částky za každý den, kdy nebyla dlužná částka zaplacená až do dne jejího zaplacení.

Dále může být příslušným orgánem povolena splátka dlužného pojistného.

5.9.4 Přirážka k sociálnímu pojištění

Přirážku k sociálnímu pojištění uděluje obdobně jako u penále příslušný orgán a to pouze zaměstnavateli. V České republice se uděluje na základě rozhodnutí příslušného orgánu z oblasti bezpečnosti práce, hygieny a zdravotnictví. Ve Slovenské republice se uděluje podle úrovně bezpečnostních rizik. Pokud je zjištěné riziko vyšší používá se procentní přirážka v rozsahu od 1 % až do 4 %. V České republice je dána sazbou přirážky nejvýše do 5 %.

Ve slovenské republice se uděluje sleva z pojistného a to v případě, že bezpečnostní rizika jsou nižší než průměr rizik za celou skupinu zaměstnavatelů. Sazba této slevy se pohybuje od 0,5 % do 2 %.

5.10 Zhodnocení

Pro porovnání sociálního pojištění v obou zemích byly použity grafy, tabulky a výpočty. Při výpočtech sociálního pojištění pro srovnání u zaměstnance byla použita průměrná hrubá mzda České republiky a bylo dosaženo výsledku, že zaměstnanec ve Slovenské republice odvádí více než český zaměstnanec. Při výpočtech sociálního pojištění pro srovnání u osob samostatně výdělečně činných byl použit maximální vyměřovací základ České republiky a z výpočtu vyplynulo, že tak jako u zaměstnanců odvádí více na sociální pojištění slovenská samostatně výdělečně činná osoba. Při vzájemné komparaci sociálního pojištění jak u zaměstnanců, tak u OSVČ byla jako vyměřovací základ pro oba poplatníky použita průměrná roční hrubá mzda České republiky. Při výsledném srovnávání sociálního pojištění v obou zemích bylo dosaženo výsledku, že Slovenská republika má vyšší sazby sociálního pojištění u všech poplatníků, a z tohoto důvodu jsou také vyšší odvody sociálního pojištění než v České republice, i když je Slovenská republika rozlohou i počtem obyvatel menší než Česká republika. To, že jsou sazby sociálního pojištění a odvody vyšší u slovenského poplatníka je zapříčiněno tím, že ve Slovenské republice se sociální pojištění skládá z více subsystémů. Ze zjištěných výsledků však není rozdíl mezi sazbami a odvody v České a Slovenské republice velký. Rozdíl se pohybuje mezi několika tisíci Kč. Výpočet sociálního pojištění je v obou zemích stejný, jak v České republice, tak ve Slovenské republice se počítá z vyměřovacího základu, který se pak dále násobí příslušnou sazbou sociálního pojištění.

5.11 Dílčí shrnutí

Tato kapitola byla věnována srovnání sociálního pojištění v České republice a Slovenské republice. Srovnání bylo provedeno pomocí tabulek, grafů a výpočtů z průměrné mzdy. Z porovnání vyplývá, že ve Slovenské republice odvádí poplatníci vyšší částku na sociální pojištění než v České republice.

6 ZÁVĚR

Cílem práce bylo popsání a srovnání systému sociálního pojištění ve dvou zemích, kterými jsou Česká republika a Slovenská republika. Tyto země spolu v minulosti tvořily jeden stát a obě jsou v současnosti členy Evropské unie. Přestože je minulost obou zemí stejná, systém sociálního pojištění je odlišný. Systém sociálního pojištění slouží jak v České, tak ve Slovenské republice k vyplacení dávek občanům, kteří se dostali do určitých životních situací, jako je například nemoc nebo mateřství, při kterých přišli o své příjmy.

Práce byla rozdělena na část teoretickou a část praktickou. V teoretické části byly vysvětleny základní pojmy související se sociálním pojištěním a historie vzniku sociálního pojištění. Dále zde byly vysvětleny systémy sociálního pojištění nejdříve v České republice a poté ve Slovenské republice. V praktické části bylo provedeno srovnání systémů obou zemí.

Slovenská legislativa upravující sociální zabezpečení je daleko jednodušší, na rozdíl od české legislativy, která upravuje sociální zabezpečení několik zákony, je systém sociálního pojištění upraven v jednom zákoně a to v zákoně č. 461/2003 Z. z., o sociálním pojištění. V systému sociálního pojištění je společným prvkem obou zemí nemocenské pojištění a zdravotní pojištění. Důchodové pojištění se ve Slovenské republice liší od českého důchodového pojištění v tom, že se rozděluje na invalidní a starobní pojištění.

Při srovnávání obou systémů bylo zjištěno, že hlavním rozdílem je, že sociální pojištění ve Slovenské republice je rozšířeno o garanční pojištění, úrazové pojištění a pojištění v nezaměstnanosti. Toto rozšíření pak má za důsledek vyšší sazby pojistného než v České republice. V České republice tedy není obsaženo v sociálním pojištění, garanční pojištění, které by zajistilo zaměstnavateli vyplacení plateb zaměstnanci v případě, že by se zaměstnavatel stal neschopným platby. To stejné platí pro úrazové pojištění, které není zahrnuto do systému sociálního pojištění.

Z provedené analýzy systému sociálního pojištění v České a Slovenské republice bylo dosaženo závěru, že v obou zemích je systém sociálního pojištění podobný. Ve Slovenské republice zaměstnanci i osoby samostatně výdělečně činné odvádí na sociální pojištění vyšší částku než v České republice, ale tato částka však

není vyšší než o pár tisíc korun. To je však zapříčiněno vyšší sazbou sociálního pojištění. U zaměstnavatelů je sazba na sociální pojištění ve Slovenské republice vyšší pouze o 0,2 %.

Práce může být využitelná pro seznámení se sociálním pojištěním v České republice a Slovenské republice a jako námět pro další analýzy v budoucnosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knižní zdroje:

ČERVINKA, T. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ s komentářem a příklady*. 6 aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2014. 175 s. ISBN 978-80-7263-860-4.

DIŠEKOVÁ, A. *Zákony III/2014 zborník úplných znení zákonov a súvisiacich predpisov k 1.1.2014 z oblasti pracovnej, mzdovej a sociálnej*. Žilina: Poradca, 2014. 792 s. ISSN 1335-6127.

KREBS, V. a kolektiv. *Sociální politika*. 5. přepracované a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 544 s. ISBN 978-80-7357-585-4.

RIEVAJOVÁ, E., a kolektiv. *Sociálne zabezpečenie*. Bratislava: Sprint dva, 2006. 272 s. ISBN 80-89085-62-8.

TRÖSTER, P. a kol., *Právo sociálního zabezpečení*, 6. podstatně přepracované a aktualizované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 320 s. ISBN 978-80-7400-473-5.

VANČUROVÁ, A., KLAZAR, S. *Sociální a zdravotní pojištění – úvod do problematiky*. 2. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008. 124 s. ISBN 978-80-7357-381-2.

VANČUROVÁ, A., LÁCHOVÁ, L. *Daňový systém ČR 2014*. 12. vydání. Praha: 1. VOX, 2014. 392 s. ISBN 978-80-87480-23-6.

VOSTATEK, J. *Sociální a soukromé pojištění*. 1. vyd. Praha: CODEX Bohemia, 2000. 601 s. ISBN 80-85963-21-3.

ŽENÍŠKOVÁ, M. *Pojistné na sociální zabezpečení zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ, dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady k 1. 1. 2014*. 6. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2014. 159 s. ISBN 978-80-7263-861-1.

Internetové zdroje:

BUSINESSINFO.CZ. *Státní politika zaměstnanosti*. [online]. [cit. 17. 12. 2014].

Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/statni-politika-zamestnanosti-3311.html>

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Dávky nemocenského pojištění*. [online]. [cit. 20. 1. 2015]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/pojisteni-osvc/davky/davky-nemocenskeho-pojisteni.htm>

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Nemocenské pojištění*. [online]. [cit. 15. 1. 2015]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/>

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Profil organizace*. [online]. [cit. 17. 12. 2014]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/profil-organizace/>

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Statistická ročenka z oblasti důchodového pojištění 2013*. [online]. [cit. 15. 1. 2015]. Dostupné z: http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/FF083D00-F1F2-4584-B2A3-61E42FF416F6/0/SR_2013.pdf

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Tiskopisy důchodové pojištění*. [online]. [cit. 1. 4. 2015]. Dostupné z: http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/2174B062-85C7-4A94-B0C8-B4CE28F9C5B3/0/DOPOJ_tisk.pdf

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Tiskopisy OSVČ*. [online]. [cit. 1. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/07AA4E4A-CFB2-4220-AE79-5E689503B338/0/8932414IIQ2015.pdf>

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Výroční zpráva 2013*. [online]. [cit. 1. 4. 2015]. Dostupné z: http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/5BCCECD0-1139-41E4-A80A-DC9AE8221340/0/vz_2013.pdf

MINISTERSTVO PRÁCE, SOIÁLNYCH VECÍ A RODINY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Socialne poistenie*. [online]. [cit. 19. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.employment.gov.sk/sk/socialne-poistenie-dochodkovy-system/socialne-poistenie/>

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ. *Zdravotní pojišťovny*. [online]. [cit. 10. 12. 2014]. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/dokumenty/zdravotni-pojistovny_945_839_1.html

SOCIÁLNA POIŠŤOVŇA. *Dobrovoľne poistena osoba*. [online]. [cit. 18. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.socpoist.sk/platenie-poistneho-na-dobrovolne->

poistenie/55401s#Platenie%20poistn%C3%A9ho%20na%20dobrovo%C4%BEn%C3%A9%20poistenie

SOCIÁLNA POIŠŤOVŇA. *Pôsobnosť ústredia*. [online]. [cit. 19. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.socpoist.sk/posobnost-ustredia/390s>

SOCIÁLNA POIŠŤOVŇA. *Štruktúra príjmov*. [online]. [cit. 1. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.socpoist.sk/struktura-prijmov/1364s>

SEZNAM ZKRATEK

ČSSZ – Česká správa sociálního zabezpečení

DPR – zákon o dani z příjmů

OPSZ – zákon o organizaci a provádění sociálního zabezpečení

OSSZ – Okresní správa sociálního zabezpečení

OSVČ – osoba samostatně výdělečně činná

PSZP – zákon o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku
zaměstnanosti

SVČ - samostatná výdělečná činnost

SVČO – samostatně výdělečně činná osoba

ZDP – zákon o důchodovém pojištění

ZNP – zákon o nemocenském pojištění

ZPSZ – zákon o pojištění na sociální zabezpečení

ZPZP – zákon o pojistném na veřejné zdravotní pojištění

ZSP – zákon o sociálním pojištění

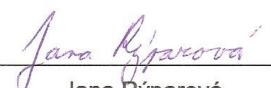
ZVZP – zákon o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých
souvisejících předpisů

PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 07. 05. 2015

Jana Rýparová

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 Přehled o příjmech a výdajích OSVČ za rok 2014

Příloha 2 Přihláška k dobrovolné účasti na důchodovém pojištění